

Këyítfii Pool bín Bu-Roomda Wo'eencii lägis Këyítfiida

Këyítfii fii férí Pool bín kerceencaa ga Roomda ee lak ya mossii daama kika'. Bibo' biliis bérí jangatee Hewhewii winéwí' wii daama bi kikerceen tuukka daama (fodii Akilaas na Pírisíl) Tumeen 18: 2. Pool bínndaba doonaa ba ínoohhi. Ya wo'eeba an ya en na kiyah Espaañaa ya koorohan daama, ya daasba ga gëmii. Ya wo"aba ñan kikiimi'ti Kooh, ya lägisi'ti hal bi ya míñ kibaab daama.

Pool wo'ba ga këyítfii ya bínbadá daa kigëm ga Kiristaanii hín kijofda. Ya wo' an buwii béeëbba bérí tum baakaa' ee béeëbba bérí meydohsee ga ndamaa Kooh. Wayee diimadaa ba júwohdúunun na Kooh, kooroh da dii ba en wiinoo na Yéesu Kiristaada.

Kooh yérí tanuk Pool ki'en apotaa', en danaa ya yéegalohi Hewhewii winéwí'wii. Ya wo' an Hewhewii winéwí'wii wiima, doolii Kooh wérí, ee wa waa ga béeëb baa gëmin, laakoo an yii yaawúu', laakoo an yii enndii yaawúu'. Kooh wo' an béeëb buwii gëmda ba wiinoo ga fíkiici. Ya abohinba bo' bijúwí' kooroh ga iñaa Bíncaa cisela'í'caa wo'da. Ca wo' an: «baa júwin, kipeskaagari taabi na ngëm» (Room 1: 17). Pool wo' ñan an béeëb kerceencii jom kijúwohu hen, ken jomoo kisagoh na mooroomci, ken hanat ki'atti' mooroomci luu enee badukeencaagaba

bokkii. Kéyítfiima Pool bídee bu-Roomda laakeera solu, kérí tah kerceencii tookuununfa.

Kéyítfii Pool bíin bu-Roomda tíidoh anee:

- 1 - Pool waa' kika' Room kiwaaknee kerceencaa daamada (1: 1-17)
- 2 - Buwii béeþba tumuunun baakaa' (1: 18-3: 20)
- 3 - Kigém ga Yéesu onoh kijúb ga fíkíi Kooh (3: 21-4: 25)
- 4 - Yéesu onin buwii kijúwoh na Kooh (5: 1-8: 39)
- 5 - Heetii Isarayeel tanukdá (9: 1-11: 36)
- 6 - Kipes ki'as ga iñaa Kooh nakoh (12: 1-15: 13)
- 7 - Taŋkoh (15: 14-16: 27)

Kéñdoh

¹ Mi Pool, mi súrga Yéesu Kiristaa, mi yérí bínnadúu kéyítfii fii dú bu-Room. Kooh yérí bayyoo ki'en apotaa'ci, mi faandussari han kiyéegalohnee Hewhewii winéwí'wii.
² Hewhewii winéwí' wiima nak, Kooh dígoheerawa kuméeñí' ga Kéyitfaa ee koorohee ga túuwtaa sëldíigacaagari. ³⁻⁴ Wa wo' loo Kowukiigari, Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. Ga kibo'-súusúuskaagari, ya límukoh ga níilaa buu' Dëwít, ee ga Helaa yisela'í'yaa, Kooh ga doolaagari teewohha an ya Kowuci ga waa ya mélísdú ga buwaa kaaninda. ⁵ Kooroh gari nak, Kooh onndaroo ki'en apotaa', doonaa ga teekii Kiristaanii mi nook heetcii ga ēldúnada tóohca, ca gém gari, ca taabuk iñaa nakohu kitumda. ⁶ Dú bu-Room, dú bok ga, ndaga Kooh bayinndúu kibok na Yéesu Kiristaa. ⁷ Kon

mi bínndúu këyítfii fii dú béeþpúu. Ínohat an dú neþlohin Kooh ee ya bayinndúu dú en buuci. Kooh, Paamudiigaruu na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii barkeelattúu ee ba onndúu jam.

*Pool waa' kika' Room kiwaaknee kerceencaa
en daamada*

⁸ Kon bi mi dalaan, mi dewan kigéräm Koohyi-igoo garúu béeþpúu paay, ee kooroh ga Yéesu Kiristaa ndaga síwin daa en béeþ ga ēldúna an dú gëmin gari. ⁹ Kooh ínohin an mi wo' kayoh, ya yii mi jaamuki ga keeñnjoo ga kiyéegaloh Hewhewii winéwí' wii wo' ga loo Kowukiigarisa. Ya ínohin an wahtaa en tóoh helloo ka' garúu.

¹⁰ Ee mi dék ga kikíimmbi ya onndoo hal en neþpinaa, mi míndúu kihay kiwaaknee. ¹¹ En ki'enaa, mi waarin garúu kihay lool bi mi le'doh garúu barkicii Helii yisela'í'yii onohida, en danaa ngëmiigarúu wëñ kiyégís. ¹² Mi waa' kiwo' sah man, du béeþpuu, du daasoh ga ngëmii dú bok kilaaksa.

¹³ Mbokciigoo, ínohat an bes ciyewin mi abindúu kihay kiwaaknee, wayee bi watí mi laakkii hal. Mi waarin nak kihay kilégëy ga dzuuycúu, bi jeriñ mey ga, fodaa daa mi tum ga dzuuy buwaa ga dékcaa cíinooda.

¹⁴ Kooh sasinndoo kilégëy, kon mi jomin kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii ga béeþ buwii. Mi haywa kiyéegalohnee ga buwaa helcaa yúudukin ga ēldúnada, bi ga baa helcaa yúudukkiida. Mi haywa kiyéegalohnee ga buwaa jaginda na buwaa jagussiida. ¹⁵ Iñaama

tah mi waarin lool kihay kiyéegalohwa garúu
ban, dú bii dú en ga Roomda.

Doolaa laak ga duuy Hewhewii winéwí'wiida

¹⁶ En ki'enaa, mi safarin ga kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii. Doolii Kooh wéri en ga duuywa, wa mísali béeb buwii gém ga Yéesu Kiristaada, ennda yaawúu'cii ga iñaa dëbda, tikka ga bii enndii yaawúu'da.

¹⁷ Hewhewii winéwí'wii wiima teewoh daa Kooh tíki bibo', baa gém kesi ga Yéesu Kiristaa, ba en bibo' bijuwí ga fíkicida. Iñaama waa' kiwo' an waas wiliis laakoo. Ee fodaama, ka bídu ga Kéyítfaa an: «Baa gëmaa, Kooh hayyi ki'aboh fodii bo' yijuwí' ga fíkici, ee ya pesan kayoh-kayohda.»[☆]

Buwii béebba tumuunun baakaa'

¹⁸ En ki'enaa, Kooh teewohin bi leerin, aboh ga dook an ya aylukin ndaga buwii faali'iiri ee ba júbpia. Ba úubin kayohfii na kijúþpiikiigaba.

¹⁹ Kooh hayba ki'atti' ndaga waasii ba jom kikooroh bi ba ínoh Koohda leerin ga hafba, Kooh teewinbawa bi leerin lañ. ²⁰ En ki'enaa, doolii Kooh leehoo taa'da na dii ya manda nam ki'en iñcaa hotukoo na kuhas. Wayee ga iñaa ya sakee ëldúna bi watí, fu malak ga iñcii ya sakdanna, hel mínnndaaca kiteeb. Kon nak buwii laakoo lay ga fíkici. ²¹ Buwii ínohuunun Kooh ee ba erussiiri ndam ee ba gérëmmbiiri fodaa daa ba jommbika kitumi'da. Iñcii ba halaati ëewdohba ëgíraadfa cérí múuyí'ba ee keeñciigaba búumin, ba enin ga ñúus. ²² Ba

[☆] **1:17** 1: 17 Habak 2: 4.

tík hafba buwaa ñaañuunun ee ba bidof kesi. ²³ Ba aawwii kijaamuk Kooh yii laak ndam ee kaanoodfa, ba nammiba ki'aaw kijaamuk nataal bo'-súusús yii kaaninda, sel, júu', na fasukohcii.

²⁴ Kérí tah, Kooh foñinba ga iñaa neßba, ba enukohin ga iñcaa moroo, ba bii tum ga faanciigaba iñcaa apohin kaci. ²⁵ Ba jafin kayohfii Kooh, ba taabuk saboh. Ba aawin kijaamuk na kitaabuk iñcii Kooh sakfa, ba foñinja Kooh yii sak tóohda. Ya kañsat bi taa'! Aameen.

²⁶ Kérí tah Kooh foñohinba ga tumeencumgaba ci'apohí' kacicaa ba dñucukohdfa. Beticiigaba foñuunun yaalcii, ba faanuki kiyaal na beti ga díkaantiba. ²⁷ Yaalcii ban tumsin fodaama, ba faanuki kibeti na yaal ga díkaantiba, ee faanba tamoh rek kifaanuk na ñimooroomba. Yaal tumi na yaal mooroomci iñaa joffii, fodaama ba nooki ga dookba fayaa gën ga kimúuykaagaba kaamada. ²⁸ Waa ba tookkii ki'ínoh Kooh, Kooh foñohinba na hel-ñalaañukohaagaba waama ee ba dëk ga kitum iñaa tumkoo. ²⁹ Keeñba líif na kijúbpíi, kibon, kiwaa' kihépí' na kisoot. Ba halaati ki'iñaan doñ, ki'ap bo', kiñaroh, kiñaañukoh bo', ki'óolukoo ken, kidooob bo', ³⁰ kiyah teek bo', kisagoh na Kooh, kiñak kikoruk, kibéwi' haffba, kindamuk, kimoroo ga nof, kitookoo kikelohi' paamun na eemun. ³¹ Ba laakoo hel, ba enndii go', ba waa'tii ken, ba laakoo yérmaandi ga ken. ³² Ba ínohin dijófí' daa Kooh yah kitum buwaa man fodaamadfa. Buwaa tumi iñcaamada, Kooh hayba ki'atti' kikaan ee hoonohhii bi wati ba dëk ga kitum iñcaa. Baatta ga, ba fa' na buwaa tumi

iñcaamada.

2

Kooh yah buwii ki'atti ga yijúwi'

¹ Kon nak, fu yii fu atti'i mooroomfusa, na baa fu míñ ki'en tóoh, ínohaa an fu laakoo lay ga fíkií Kooh. Ndaga iñaa fu atti'oh mooroomfu an ya tummbida, fu ban fu tumiri. Kon nak fu búukin haffu, fu yii fu atti' mooroomfusa.

² Du ínohin béeþpuu an atti'aa Kooh atti' buwaa tumi iñcaamada koo' ga waas. ³ Fu yii fu atti'i mooroomfu ga iñcaa ya tumida, ee fu ga kihaffu fu tumicada, fu fooj an Kooh abo-hanndiiraakane? ⁴ Mín ki'en sah an fu faali'oo Kooh ndaga daa ya jofin lool, ee ya míñinndaa kimúuñi' ee ya gaawtukoo. Fu ínohoo moos an ya teeþpaa kijofaa, ya waa' fu hot iñaama, fu súpít kipesfune?

⁵ Wayee fu yaama fu yégís ga haf kak, fu sañ kisúpít kipeskaagaraada, fu yaa négíroh ga d'ookfu aylukaa Kooh bi ga besaa ya yah ki'atti' béeþda, ee kooran ga waas. ⁶ Le' béríinaa, baa en béeþ Kooh hayyi kifay iñaa ya lëgëyds. ⁷ Buwii taabuk kitum yijófí'da, ba waa' kilaas ndamaa meyoh ga Koohda, ba neþloþ Kooh, kipesba leehoo ee fodaama Kooh hayba ki'on ba pes nari bi taa'. ⁸ Wayee buwaa bíinoo, ga kiwaa'ti kiheñoh rek, ba onnda kayohfaa bíij, ba baa tumi ga iñaa joffi. Buwaama nak, Kooh hayba ki'ayluk, sañku'ba. ⁹ Béeb buwii tumi yibóni'da hay kikeenu ga coonu ciméeski' ee dewohan ga yaawúu'ci, tík ga buwii enussii

yaawúu'da ban. ¹⁰ Wayee buwii tumi yijófí'da Kooh hayba ki'on ndam, ya hay kiwo' yijófí' gaba, ya hayba ki'on jam. Ya hay kitum fodaama, dëwoh ga yaawúu'ciinaa, tík ga buwii enussii yaawúu'da. ¹¹ Buwii bëeb ba wiinoo ga fíkii Kooh. ¹² Buwii enussii yaawúu'da ínohsoo iñii Waasii Móyiis nakoh kitumda. Ba keeni ga kitum iñaa joffii anee rek. Ba nak, ba hay ki'atti'u ba saŋku'uk, wayee atti'aagaba ayukanndii ga Waasii Móyiis. Buwii ínohu iñii Waasii Móyiis nakoh ee ba këldúkiwada, atti'aagaba ayukan ga Waasii Móyiis. ¹³ Kooh yahhii ken ki'aboh bo' yijúwí' ga fíkíici ndaga daa baama eem rek ga kisúkúruk iñaa Waasii Móyiis nakoh kitumda. Baa taabukin iñcii Waasii Móyiis nakoh kitumda, yérí Kooh yah ki'aboh fodii bo' yijúwí' ga fíkíici. ¹⁴ En ki'enaa, buwii enussii yaawúu' ee ínohsoo Waasii Móyiiscä, binaa ba tum iñcii Waasii Móyiis nakohdånaa, man na ba laakca ga dzuuyba luu enee an ba hottiica. ¹⁵ Fodaama ba teewohin an iñcaa ba tumi ee Waasaa nakohda bídu ga keeñcaagaba. Helba tookin iñaama ee ban halaatcaagaba, ciinoo hayaa yabiba ga yen, wala somibadsa, teewohinka. ¹⁶ Bes waa hay, halaatcii d'aakuk ga dzuuy keeñciifa hay kimeydoihu fan ee Kooh hay ki'atti' buwii kooroh ga Yéesu Kiristaa. Iñaama, Hewhewii winéwí'wii mi yéegalohdsä, wérí wo'ka.

Yaawúu'cii taabukussii iñaa Waasii Móyiis nakoh kitumda

¹⁷ Fu nak, fu yii fu taas ga teekii yaawúu'da, fu ayuk ga Waasii Móyiis, fu maruki ga iñaama

an fu bo' Kooh. ¹⁸ Kon fu ínohin iñaa Kooh waa'da, ee Waasii Móyiis jëgírinndaa tóoh iñaa laakin solu. ¹⁹ Fu fooŋ an fu bayin tuhas ee fu yërí yah kinook búumí'cii. Fu fooŋ an fu yërí en lee'laatii buwii enu ga ñúusda. ²⁰ Fu fooŋ an fu yërí jom kijëgí' buwii ínohsoo daradane? Fu fooŋnga þan an fu yërí jom kijëgí' béeþ buwii han ki'aas ga ngëmiifa, ndaga fu yaakaa' an waasii oninndaa kilaak kayoh ga tóoh na ki'ínoh tóohe?. ²¹ Kon fu yii fu jégíri buwii bínooda, iñii tah ya fu jégíroo haffu? Fu jaŋngati buwii bínoo an ba hanat kilok. Kon iñii tah ya fu loki?. ²² Fu wo'i buwii an ken hanat kidúk þetici wala yaalci, ya faanuk na bo' yiliis. Kon iñii tah ya fu tumika? Fu wo' an fu gëmmbii ga koof, kon iñii tah ya fu kolukaa fu loki iñcaa buwaa sarahohi ga koofcaada? ²³ Fu ndamuk ki'ínoh iñii Waasii Móyiis nakoh kitumda, wayee fu tooñ Kooh, ndaga iñcii fu tumida taammbii ga iñaa Waasaama nakohdса. ²⁴ En ki'enaa, bíduunun ga Këyítfaa fodaama an: «Dú yaawúu'cii, dú bëri tah buwii enussii yaawúu'da wo'si ga teekii Kooh iñaa joffii»[◊]. ²⁵ En ki'enaa, kigúruk jofin en lak fu taabukin iñii Waasii Móyiis nakohdanaa. Wayee fu taammbii ga iñii Waasiima nakohdanaa kigúrukkaagaraa laakoo jeriñ. ²⁶ Baa gúrukki, binaa taabuk iñii Waasii Móyiis nakoh kitumfanaa, hídaa ga daa ya gúrukkiida tóoh, Kooh hayyi kikíndoh ga buwaagari*. ²⁷ Ínohaa an baa gúrukki ee

---

[◊] **2:24** 2: 24 Ísayíi 52: 5.   * **2:26** 2: 26 Kigúruk këri enee mandargaa teewohee buwaa en þu-Koohdса

ya taabuki dijóffí' iñii Waasii nakohdá, hayyaa ki'atti' fu yii fu en yaawúu', fu gúrukín, fu laasin ga iñcaa kéyítcaa Waasii Móyíis nakoh ee fu taabukoocada. ²⁸ En ki'ennaa, ki'en yaawúu' enndii iñaa hotuki ga bo' ee kigúruk kayoh-kayohdá enndii mandargaa hotuki ga faanda. ²⁹ Ki'en yaawúu' kayoh-kayohdá, eni ga cuyu keeñ, ee kigúruk kayoh-kayohdá, kérí en kigúrukkaa Helii yisela'i'yii tumi ga keeñda, enndii kigúrukkaa bídu ga kékýitdá rek. Yaawúu', yaa man fodaama, Kooh yérí yahhi kindam wayee enndii bo'-súusús.

3

Kijúb na ki'en go' kuu Kooh

¹ En fodaamanaa, kon ki'en yaawúu' baat ya ga bo'? Kigúruk laaki' bo' ya jeriñ? ² Daa míñ ki'en tóoh, jeriñaa gadá yakín. Ee waa kuliyük gadá, wérí en ga dii wo'eenii Kooh deweé kiwosohu gabadá. ³ En ki'ennaa, laakin gaba, baa enndii go'. Diima nak ya? Ki'enndii-go'kaagaba kaama míñ kihoonoh Kooh ki'en gore? ⁴ Múk, iñaa bo' jom ki'amda kay, wérí en an Kooh dék ga kayoh ee bo'-súusús dék na saboh. Fodaama, ka bídu ga Kékýitfaa an:

«Kijúbkiigaraa hotukan ga wo'eencii fu meydoh
ki'atti' buwiida,

ee baa fu atti' béeþ, fu laak kayoh ga clookci»[◊].

⁵ En an kijúbkiigaruu teewohi an Kooh júwinaa, dú wo' ya ga iñaama? Dú wo' an, binaa Kooh íif aylukaagari ga dookkuunaa lak ya júbpii

[◊] 3:4 3: 4 Kañcaa 51: 6.

hene? En ki' enaa, iñii yii mi wo"i fodii buwii wo'ikaða. ⁶ Múk, iñaama mírukoo. Haa en an Kooh júbpiinaa ya mínan na ki'atti' bu-ëldúna? ⁷ Hay kilaak buwaa wo' an, «En sabohfiigoo on kayohfii Kooh kiwéñ kisíw na kilaak ndamaa, iñii tah ya mi lísi kitíku tumoh-baakaa'?» ⁸ Bíinoo hay kika' bi ba wo' an: «Du tumat yibóní' en cfanaa yijóffí' míñ ga kimey.» Laakin buwaa pokitíi kiwo' an díj jégíroh iñaama. Buwaa wo' iñaamada, Kooh hayba ki'atti' ee kooran ga waas.

Bo' yijúwi' laakoo

⁹ Kon, du jom ya kiwo'? Du yaawúu'cii du bérí gën buwii enussii yaawúu'da ga fíkíi Koohe? Múk! En ki' enaa, du teewohin an yaawúu'cii na buwii enussii yaawúu'da tóoh, béeþba biñaam-baakaa'. ¹⁰ Iñii yii yérí bídu ga Kéyítfaa an:

«Laakoo bo' yijúwi', enndii sah yíinoo

¹¹ Laakoo baa laak hel, yíinoo heellii ki'ínoh Kooh,

¹² Béeþba foñuunun Waasii Kooh, béeþba sooyuunun.

Laakoo bo' yaa tumi yijóffí', enndii sah yíinoo[☆].

¹³ Golgolciigaba en fan loyaa úbísukin, peremciigaða beedukin ga kidfúk bo', wo'eencii meyi ga kúuwbadá soot fan danja' goñ.[☆]

¹⁴ Túuwtiigaba líif na coñ na wo'een cibóní' donj.[☆]

[☆] **3:12** 3: 12 Kañcaa 14: 1-3; 53: 1-3.   [☆] **3:13** 3: 13 Kañcaa 5: 10; 140: 4.   [☆] **3:14** 3: 14 Kañcaa 10: 7; Mëccëe 12: 34; Efes 4: 31.

¹⁵ Kotba gaaw ga ki'apnee bo' rek.

¹⁶ Daa ba kooroh tóoh, buwaa fiipohi. Ba soki kofeel.

¹⁷ Ba ínohoo waasaa haydohi jam.[◊]

¹⁸ Kiniik Kooh paallii fen ga keeñba.^{◊»}

¹⁹ Du ínohin an tóoh iñaa Waasii Móyíis* wo'in, wo' aaw ga buwii jomwa kitaabukdá. En d'anaa ken laakoo iñaa ya wo'an, ee ken ga éldúna laakoo lay ga fíkii Kooh.

²⁰ Kérí tah laakanndii ken baa abohsan bo' yijúwi' ga fíkii Kooh ga kitaabuk Waasii Móyíis. Waasii Móyíis, en ki'enaa, on buwii ki'ínoh rek an ba tumin baakaa'.

Kigëm ga Yéesu onoh kijúb ga fíkii Kooh

²¹ Diimada nak, Kooh teewin buwii daa ba jom kikooroh bi ba abohu bibo' bijúwi' ga fíkiiici ee enoo ga Waasii Móyíis. Iñaama, Waasii Móyíis na sëldíiga-Koohcaa teewohseeraka. ²² Kooh aboh buwii bibo' bijúwi' ga fíkiiici ndaga ga dii ba gëm ga Yéesu Kiristaada. Béeb buwii gëmda ya abohbadá, ndaga buwii béeb, ba wiinoo ga fíkiiici.

²³ En ki'enaa, béeb buwii bérí tum baakaa', ee ba meydohin haffága ndamaa Kooh. ²⁴ Wayee Kooh, ga yérmaandaagari, onndaba ki'en bibo' bijúwi', ee ya meekissiiba dara ga. Ya koorohhaka ga Yéesu Kiristaa, yaa bëgísba ga baakaa'da. ²⁵ Kooh erohhi fodii sarah júwohi'tuu na hafci, ya séti' na ñífaa ya aamda baakaa'cii buwii gëmindá. Sarahaama teewoh an Kooh

[◊] **3:17** 3: 17 Ísayíi 59: 7-8.   [◊] **3:18** 3: 18 Kañcaa 36: 2.   * **3:19**

3: 19 Waasii Móyíis: Dii, iñii Waasii Móyíis waa' kiwo'dá wérí en béeb këyítcaa bídu ga kifiliimunkaa kudfawaakaa Kooh na yaawúu'caadá.

mos kijúb. Ya taabukéeríi buwaa baakaa'caa ba tumee kudewaaada, ²⁶ ndaga ya gaawtukéeríi dara ga. Diima nak ya teewohin bi leerin an ya júwin ee baa gém ga Yéesunaa, ya hayyaa ki'aboh bo' yijúwí' ga fíkiici.

²⁷ Kon laakin iñaa bo' bakukohan ga fíkiíi Koohe? Dara! Haa iñii tahkadfa ya? Iñaa tahkadfa wérí en an iñaa wëñ kilaak soluda enndii iñcii du tumi fodaa waas nakohkacfa, wayee kigém ga Yéesu. ²⁸ En ki'enaa, Du mínin kiwo' an Kooh abinnduu bo' bijúwí' ga dii du gëmin ga Yéesufa, wayee ya abohhiiruu bo' bijúwí' ndaga dii du tumin iñaa Waasaa Móyiis nakohdfa. ²⁹ Wala book Kooh nam ki'en Kooh yuu yaawúu'cii doge? Kooh enndii Kooh yuu buwii enussii yaawúu'da hene? Ahan̄ kay, Kooh yuu buwii enussii yaawúu'da ban!

³⁰ Kooh yiinoo doj yérí laak, ee ya yérí abohi yaawúu'cii bibo' bijúwí ga fíkiici ndaga ngëmaa ba baydfa, ee ya aboh buwii enussii yaawúu'da bibo' bijúwí' ga fíkiici ndaga ngëmaa ba baydfa ban. ³¹ Ngëmii du laak ga Yéesufa nëewís Waasii Móyiis hene? Múk, hanaa kay du namwa kiyégísí' ga iñaa wa enda.

4

Iñaa tah Kooh aboh Abaraham bo' yijúwí'da

¹ Kon, du beb caasammbuu Abarahamaa, ga kibo'kaagari, iñii yiida yérí dú míñ kiwo' ga looci? ² Enee an Kooh abeeri bo' yijúwí' ndaga iñcaa ya tumeedanaa, eneenaab Abaraham míñ kilaak iñaa ya ndamukan ga. Wayee ya míneeríi

kindamuk ga fíkíi Kooh. ³ En ki' enaa, bídu ga Kéyítfaa an: «Abaraham gëmmba ga Kooh, ee ga iñama Kooh abohhari bo' yijúwí'.» ⁴ Mon dú ínohin an baa lëgëyaa laas fayaagari. Iñaa ya fayu yaama enndii iñaa ya onu hen, wayee ya laas anagaagari. ⁵ Bo' yaa ga, ya tíkkii yaakaa'ci ga kitum iñaa júwin wala iñaa júbpii, wayee ya gëmin ga Kooh, yii míñ ki'aboh bo', yaa faali'ii Kooh fodii bo' yijúwí' ga fíkíici. Ngëmaagari waama hay kitah bi Kooh abohhi bo' yijúwí'. ⁶ Dëwít ban wo'ee iñama ga loo daa Kooh abohi bo', bo' yijúwí' ga fíkíici ee ya malakoo ga iñcaa baa tumida: baa mandá, yewinuunun múu'. ⁷ Ya wo'ee an: Yewinin múu' buwaa Kooh bayal tooñcaagaba ee nísín baakaa'caagabada. ⁸ Yewinin múu' buwaa Kooh malakkii baakaa'caagabada.

⁹ Kiyewin-múu'kaama, Dëwít wo'eedá, kuu buwii gúrukða ba hanjbane? Buwii gúrukussiida bokussii gane? Ahañ kay, du han kiwo' karam an Kooh abohha Abaraham bo' yijúwí' ndaga Abaraham gëmee gari hen. ¹⁰ Kon ga waa Kooh aboh Abaraham bo' yijúwí'da, laak Abaraham gúrukino, gúrukki? Mon lakanaa ya gúrukki duum. ¹¹ Kigúrukkaa Abaraham tumeedá enee mandargaa teewoh an ya gëmin ga Kooh kuméeñí' ee Kooh abohinndi bo' yijúwí' kuméeñí'. Iñama nak yérí tah Abaraham en caasamunii buwii gúrukki béeßba ee gëmuunun ga Koohða. Ee fodaa Abaraham, Kooh abohin buwii bibo' bijúwí' ga fíkíici. ¹² Ee ban Abaraham, caasamun ga buwii gúrukuunun ee ba eemmbii ga kigúruk doñða. Ee ba gëmin

ban fodaa daa Abaraham gëmee kudewaa lak ya gúrukki duumda.

Buwii gëm ga Yéesuda bërí yah kilaas ga iñaa Kooh dígoħda

¹³ Kudewaa Kooh díjngħa Abaraham na tucaasamuntaagħi an ja hayba ki'on ba lam ēlduna. Iñāama Kooh dígoħħeeriiri ndaga Abaraham taabukee Waasii Móyis, wayee dígoħhi daa Abaraham gëmin gari ee ja Kooh abohinndi bo' yijuwí ga fíkīicida.

¹⁴ Enee an buwii taabuk iñcii Waasii Móyis nakohda bërí yah kilaas ga iñaa Kooh dígoħdanas, kon eneena buwii gëm ga Koohda, gëmsan sooy ee eneena iñaa Kooh dígoħda enan sooy ban.

¹⁵ En ki' enaa, waasii wëri fet aylukaa Kooh ga dook buwii taabuksoo iñaa wa nakoh kitumda. Ee daa waas gaa ga, kideen waas laakoo daama.

¹⁶ Fodaama iñaa Kooh dígoħda, kigëm doj kérí onohiwa. Kooh yérí onoh iñāama ee ja sekki fay ga. Iñaa dígoħu yaama béeħ tucaasamunti Abaraham téri laakwa. Eemmbi ga buwii taabuk iñni Waasii Móyis nakohda doj, wayee le'in bi ga buwii bñinoo gëmu ga Kooh, fodaa caasammbuu Abaraham gëmeeda.

¹⁷ Fodaama, bíduunun ga Kéyítfaa, Kooh wo"a (Abaraham) an: «Mi tuminndaa caasamun heet ciyewin.» Yérí en caasammbuu ga fíkii Kooh, yii ja gëm gari, ja yii mélisdi buwii kaaninda ee saki iñaa mosoo kilaakda. ¹⁸ Abaraham gëmmba ga Kooh, ammba yaakaa' gari ee lak sah buwii bñinoo foogu an yaakaa' leehin. Ee fodaama ja ennda caasamunii heet ciyewin

fodaa Kooh wo'eerikada an: «Tucaasamuntiigaraa hínsan anee kiyewin.» ¹⁹ Ee ga wahtaa Kooh wo'ohhi iñaamada, lak Abaraham deeyin kilaak tíkiis titéemée'. Ya ínoheera an ya kasohin ee Saaraa betici mínoo kilaak kowu, wayee ya líssa ki'am yaakaa' ga Kooh an yaama hay kitum iñaa ya díñngida. ²⁰ Ya ínoheera an ya hay kilaas ga iñaa Kooh díñngida ee ya laakkii hel kanak ga iñaama. Ngëemaagari nammbari kibaat sah dooli ga waas Kooh ee ya yaa kañi Kooh. ²¹ Wóoreerari an Kooh laakin dooli kitum iñaa ya díñngida. ²² Iñaama tah Kooh abohhari bo' yijúwí' ga fikiici. ²³ Wayee wo'eenamaa bídu ga këyítfaa an: «Ya abohussa bo' yijúwí'da», bídussii wa eemmba gari. ²⁴ Wa bíduunun, paaffa bi garuu, du bii du gëmin ga Kooh yii mílisi' Yéesu, Ha'mudiigaruu ga kikaanda. ²⁵ Yéesu yaama erohsee ya apussa ndaga baakaa'ciigaruu. Lëehí'ta Kooh mílisi'tari en danaa Kooh abohhuu bo' bijúwí'.

5

Yéesu onin bo' kijúwoh na Kooh

¹ Kon nak Kooh abohinnduu bibo' bijúwí', ndaga ngëmii du laakda. Diimada, du laakin nari jam ee kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. ² Yérí onnduu kilaas ga yérmaandii Kooh du enoh wati, ee kooroh ga ngëmii du laakda*. Yérmaandaa waama du aasin ga ee keeñnjuu soosin ga ndaga du

---

* **5:2** 5: 2 ee kooroh ga ngëmii du laakda Laakin lëegísohcaa bayyii wo'eenciima ga këyítfaagaba.

yaakaarin kibok ga ndamaa Kooh. ³ Eemmbii ga iñaama doŋ: luu du enee ga coonu, keeñjuu soosin ndaga du ínohin an coonu férí tíwi kilaak keeñ ga bo'. ⁴ Kilaak keeñ kérí oni bo' kimín kiyégis ngém ga fíkíi coonu. Kiyégís ngém ga fíkíi coonu kérí baati yaakaa'. ⁵ Ee yaakaaraagaruu waama tasoo muk, ndaga kiwaa'kaa Kooh tum ga keeñciigaruu, koorohha ga Helii yisela'íyii, ya onnduuda. ⁶ En ki'enaa, kudewaa, ga wii du míni'tii haffuu darada, Kiristaanii hayya ga wahtaa Kooh waaroheekadsa, kaani'taruu, du bii du faali"iirida. ⁷ En ki'enaa, wóo'tii an bo' tookin ki'eroh kumuunkaagari ndaga mooroomci yiliis, luu enee an ya bo' yijúwí'. Heyna, enee an baa jofin díiraa mínin kitah bo' waa' ki'eroh kumuunci. ⁸ Kooh nak teewohin an ya waarinnduu fodii dii: Kiristaanii erohin kumuunci ndaga haffuu, ee wiima lak du lís bitumoh-baakaa'. ⁹ Waa Kiristaanii yérí aam ñífaagari fodii sarah ee fodaama Kooh abohinnduu bibo' bijúwí' ga fíkíici, wëñaa ga aylukaa Kooh hayanda, Kiristaanii mísalooru gawa moose? ¹⁰ Ee ga wii du en buwaa sagoh na Koohdfa, Kooh júwohi'taruu na hafci, koorohha ga kikaankaa Kowukaagari. Wëñaa ga, waa du júwohin nari diimadfa, kipeskaa Kowukaagari onooruu kimúce? Ahan kay. ¹¹ Ee baatta ga iñaama, du mínin kima'koh Kooh kooroh ga Yéesu, Ha'mudiigaruu, ndaga ya yérí onnduu kijúwoh diima na Kooh.

12 Bo' yíinoo doŋ yérí haydoh baakaa' ga ēldúna ee Aadama yérí. Baakaa' nak wérí haydoh kikaan. Fodaama kikaan tíkukka ga baa en béeb, ndaga béeb buwii tumin baakaa'. **13** En ki'enaa, baakaa' enee ga ēldúna, lakanaa Kooh yóoskítii Waasii Móyiis duum. Ga jamaanaa Móyiis, Kooh abohéeríi buwaa baakaa'caagaba. **14** Moona déy iñaa aboh ga jamaanaa Aadama bi ga jamaanaa Móyiis, kikaan tíkukee ga dook béeb, bi ga sah buwaa baakaarussii fodaa Aadama yaa sagee kitum iñaa Kooh nakoheeda.

Aadama nak enee lēdí' ga baa jomee ki-hayda, **15** wayee yérmaandaa Kooh onnduuda wóotírohin na baakaaraa Aadama tumda. En an baakaaraa baa yaama, ya doŋ ya tumda tahin bo' biyewin kikaanaa, wëñaa ga yérmaandaa Kooh, na iñaa ya onoh ee meekisohhii dara ga, koorohha ga bo' yíinoo doŋ, ennda Yéesu Kiristaada, le'anndii bi dooy ga bibo' biyewine? **16** Iñii Kooh onohda wóotírohin na iñcii límuk ga baakaaraa waama bo' yíinoo doŋ tumda. En ki'enaa, baakaaraa wiinoo waama Aadama tumda, atti'aa límuk gada lègíssa kisanjku' ga béeb. Wayee hídaa ga dii baakaa'cii buwii hín kiyewinda tóoh, Kooh, ga yérmaandaagari, onohin kijúb ga fíkiici. **17** En ki'enaa, ga baakaaraa bo' yíinoo doŋ tumda, kikaan laakin dooli ga buwii ndaga iñaa ya tum yaama. Wayee ga Yéesu Kiristaa doŋ, buwii laakin yewin ga Kooh: ya teebba yérmaandi widóoyí', ya onba kijúb ga fíkiici. Ga Yéesu kon, ba pesan ee ba yah bibuu' nari. **18** Fodaama, ga baakaaraa bo' yíinoo doŋ tum, kikaan tíkukka béeb buwiida,

fodaama ban, enaama yiinoo yijúwí' yérí bo' tum, ya bëgíssa buwii ga kikaankaa bageebadfa, ya onndaba kipes. ¹⁹ Fodaama daa Aadama rek sanjfee Kooh bi tahin béeþ enuunun bitumohbaakaa'da, fodaama Yéesu Kiristaa kelohdfin Kooh bi tahin Kooh hay ki'aboh bo' bìyewin bìbo' bijúwí'. ²⁰ Waasaa Móyíis hayya, en d'anaa, baakaa' míñ kiyewin, ee daa baakaa' yewinoh tóoh, yérmaandaa Kooh wëñ da kihoom ban. ²¹ Ee fodaa daa baakaa' haydohee kikaan, ka tíkukka ga dook buwiida, fodaama yérmaandaa Kooh hay kitíkuk ga béeþ buwii onba kijúb ga fíkiici, ee fodaama d'u laas ga kipeskaa leehoo taa'da, kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

6

Du enin buwaa kaanin na Yéesu ee ba bii pes nari

¹ Kon d'u wo'an ya diima? Du enukohan ga kibaakaa' doonaa yijófí'ya Kooh waari'tuuda wëñ ki'aamuk ga d'uuycuune? ² Mínoo ki'en kay! Du man na buwaa kaanin ee baakaa' laakissii dooli ga d'ookba. Kon mínan na ki'en baakaa' lísi kikuliyuk ga kipessuu? ³ Dú ínohin moos an ga waa d'u bëtísí'u, d'u ennda wiinoo na Yéesu Kiristaada, d'u teewohee ban an d'u bokin nari kikaan. ⁴ Kon kooroh ga bëtísamaa, d'u enin buwaa kaanin nari, d'u acdohussa nari, doonaa Kooh Paamudii mélísi'tuu ga kikaan fodaa ya mélísi' Kiristaa ga dooli ndamcida. Ee fodaama d'u ban, d'u laak kipes ki'as, kaa d'u aasohan. ⁵ Ee waa d'u enin wiinoo na Kiristaanii

ga waa du kaan narida, du hay ki'en nari wiinoo ban ga kimílskaagaari. ⁶ Ínohat an daa du madee ga kipessuu kudewaada, Kooh daaydohinwa na Yéesu Kiristaa ga kuraanaa ya kaanohda, doonaa ya díubi'doh faan-baakaa'faa du bayeeda, ee fodaama du ensisoo ñaam-baakaa'. ⁷ Ndaga baa kaanin, baakaa' laakissii dooli ga dookci. ⁸ Waa du kaanin na Kiristaanii, du gëmat ban an du hay kipes nari. ⁹ En ki' enaa, du ínohin an Yéesu Kiristaa mélisin ga kikaan, ya yahissii kikaan. Ee kikaan ga kihafci laakissii dooli ga dookci. ¹⁰ Ya hégískohin na baakaa' bi leehha ga waa ya kaanda. Diimada ya yii pes ee ya pesi' Kooh bi taa'. ¹¹ Ee fodaama dú ban, abat an dú man na buwaa kaanin ee baakaa' laakissii dooli ga dookkúu, dú ínoh ban an dú bii pesi' Kooh bi taa', ndaga dú en wiinoo na Yéesu Kiristaa.

¹² Kon, kaa tooksat ki'en ñaam-baakaa', sagat kikeen ga iñcii cibóni'cii faanciigarúu aaw kikaan meekisohida. ¹³ Kaa tooksat kilégísi' baakaa' hal ga haffúu, waa tumlukohirúu iñaa jofffi. Namat ki'eroh haffúu ga Kooh, waa dú enin buwaa kaanin bi mélisuunun. Erohat haffúu bi leeh tak gari, en danaa, ya éewdohhhúu ga kitum yijúwi'. ¹⁴ En ki' enaa, baakaa' laaksisoo dooli ga dookkúu ndaga dú ayukissii ga iñaa Waasii Móyiis nakohda, wayee dú ayuk ga yérmaandaa Kooh.

Du dëkat ga kitum yijúwi'

¹⁵ Kon diimada du jom ya kiwo'? Du wo'at an du ayukissii ga Waasii Móyiis, wayee du ayuk

ga yérmaandaa Kooh. Kon luu du baakaaree, iñaama enoo darane? Ó'óo kay! ¹⁶ Mon dú ínohin an binaa dú e' bo' haffúunaa, dú abi an dú hayyi kitaabuk, ee fodaama dú en ñaamci. Kon binaa baakaa' wëñnjúu doolinnaa, lak dú enin ñaam gawa, ee fodaama wa ëewdohhiúu ga kikaan. Ee, en an Kooh yéri dú taabukaa dú enan ñaamci ee ya hayyúu ki'aboh bibo' bijuwí'. ¹⁷ Mon kudewaa dú enee ñaam-baakaa', ee diimada dú namin kitaabuk Kooh. Fodaama dú ñaamci doonaa kipessúu en kipes kijuwí'. ¹⁸ Iñii yii, mi wo"i man na dii buwii wo'ida ndaga helciigarúu gaawoo ki'am yen. Kudewaa, dú erohee faanciigarúu hen, ca ennda ñaam iñaa moroo na iñaa júbpíi ee límí'tarúu kesi iñaa joffii. Kon diimada, erohat faanciigarúu, ca en ñaam iñaa júwin, doonaa kipessúu en iñaa sela'in. ¹⁹ Kudewaa, ga waa dú lís ki'en ñaam-baakaa'da, waassúu enéeríi ga kitaabuk yijuwí'. ²⁰ Dú laak ya ga iñcaa cibóní'caa dú tumee kudewaa da ee watí ca enin kaci garúu? Iñcaama déy, kikaan doj kérí ca haydohi. ²¹ Diimada nak Kooh bëgísinndúu ga ki'en ñaam-baakaa' ee dú enin biñaamci. Kon neehalaas dú laas ga iñaamada wérí en an dú sela'i' kipeskiigarúu, ee méeñjohaa, dú laas ga kipeskaa leehoo taa'da. ²² Fayaa baakaa' wérí en kikaan; Kooh nak, iñaa ya onoh ee meekissii ken dara gada wérí en kipeskaa leehoo taa' ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

7

Waasii Móyíis tíkukissiiruu

¹ Mbokcii, dú ínohin iñii mi yahhúu kiwo'c'a. Dú ínohin dijófí' an waas tíkuki bo' lakanaa ya yaa lís kipes. ² Malkat ga betifaa en na kipajuk: en an yaalci yaa lís kipesaa, waas ebilli kites nari bi ga daa yaama kaanan. Wayee binaa yaalaa kaanaa, lak ya bëgísukin ga waasaa ebleeri kites narida. ³ Kon ya aboh na yaal yiliis, ee lak yaalci ya lís kipesaa, ya hay kitíku betifaa dúki yaalci, faanuki na bo' yiliis. Wayee binaa yaalci kaanaa, lak ya bëgísukin ga waasaama; ya míniñ ki'aboh na yaal yiliis ee ya tíksoo betifaa dúk yaalci, faanuk na yaal yiliis.

⁴ En garúu fodaama ñan mbokci: kooroh ga kikaankaa Kiristaanii, dú kaandohha nari, kon Waas tíkukissiirúu. Dú buu bo' yiliis, ee baama yërí mélís ga kikaankaa doonaa kipeski-igaruu límí' Kooh jeriñ. ⁵ Kudewaa, ga wii ñu en na kipes ga rek iñaa neb kumuunnduuda, iñcii cibóní'cii Waasii Móyíis yúun garuuda céri yëngëlee faanciiruu ee ca límí'taruu kikaan. ⁶ Kudewaa, Waasii Móyíis abeeruu fodii ñaam, diimada ñu man na buwaa kaanin gawa, wa tíkukissiiruu. Diimada nak ñu taabuk kijaamuk-Kooh ki'as fodii dii Helii yisela'í'yii teefpuukac'a, wayee enissii fodaa daa, kudewaa, Waasii Móyíis nakoheekada.

Waasii Móyíis wëri teewoh iñii en baakaa'c'a

⁷ Kon ñu jom ya kiwo'? An Waasii Móyíis wëri haydoh baakaare? Múk! Wayee Waasii Móyíis wëri onndoo ki'ínoh iñii en baakaa'c'a.

En ki' enaa, Waasii Móyiis wo'éeríi an: «Kaa díibuk kilaas enaama mooroomfunaa», eneena mi ínohoo baakaaraa en ga kidíibuk enaama bo'fa. ⁸ Baakaa' nak heel hal ga iñama Kooh nakoh kitumda, wa hayya ga duuy keeñigoo, wa yúunnda ga duuycoo halaat kidíibuk kilaas tóoh iñaa neb kumuun bo'. En ki' enaa, waas laakéeriinaa, eneena baakaa' enoo. ⁹ Kudewaa, mi, ga wii mi ínohéeríi iñii nakohu kitumda, mi yérí enee na kipes; wii mi ínohha iñcii Móyiis nakohfa nak, baakaa' wérí bewee kipes ga dookkoo, ¹⁰ ee mi nammba kikaan. Fodaama iñaa nakohu kitum ee jomeeroo ki'on kipesda, ekkaroo kikaan. ¹¹ En ki' enaa, baakaa' heella hal ga iñaa Kooh nakoh kitumda, díúkkaroo ee apparoо kooroh ga iñama nakohu kitumda. ¹² Kon Waasii Móyiis sela'in ee iñaa Kooh nakohfa sela'in, júwin, jofin. ¹³ Kon iñaa yijófi'ya yaama ekkoo ga kikaane? Múk! Baakaa' kay wérí tumka, doonaa daa wa manda míñ kihotuk. Wa kooroh ga iñaa yijófi'ya yaama, wa ekkaroo kikaan. Fodaama wa kooroh ga iñaa nakohu kitumda, wa wëñnja da kibon.

Iñii bo' waari kitumda mínoori kitum

¹⁴ Du ínohin an Waasii Móyiis meyoh ga Kooh. Mi nak, mi bo'-súsúus, mi toonuunun fodii ñaam ga baakaa'. ¹⁵ Mi ínohoo dara ga iñcii mi tumida. En ki' enaa, mi tumoo iñcii mi waari kitumda, mi nami kitum cii mi waaroо kitumda. ¹⁶ Waa iñcii mi tumida, mi waa'tiica, kon mi tookin an Waasii Móyiis jofin. ¹⁷ Kon binaa mi tum iñaa mi waa'tii kitumaa, enndii mi tayka, wayee baakaarii en ga duuycooda

wëri tumlukohhoo ka. ¹⁸ Mi ínohin an enaama yijóffí laakoo ga dhuuycoo, mi waa' kiwo' ga kipes faanndoo. En ki' enaa, kiwaa' kitum yijóffí kii garoo, wayee mi mínooka kimëti'. ¹⁹ Mi tumoo yijóffí'yii mi waari kitumda, wayee mi tumi yibóní'yii mi waa'tienda. ²⁰ Binaa mi tum iñaa mi waa'tii kitumaa, enndii mi tumlukoh haffooka, wayee baakaarii en ga dhuuycooda wëri ekkoo ga. ²¹ Iñii yii yëri mi hot ga haffoo: wahtaa mi waa' kitum iñaa jofin tóoh, yibóní' yëri tuukukiroo tek. ²² Waasii Kooh newinndoo lool ga dhuuycoo. ²³ Wayee mi hotin an laakin waas wiliis waa en ga faanndoo ee wëri lebirohi na iñii heliigoo teebpooda. Wa tummboo ñaam ga waas baakaa', wii en ga faanndooda. ²⁴ En ki' enaa, massa mi! Bii mûsalanndoo ga faanfigoo fi éewdohhoo ga kikaanda ba? ²⁵ Mi yii gérém Kooh ndaga mi laakin baa mûsalanndoo ee yëri en Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. Ga helloo mi abin an mi tookin Waasii Kooh, wayee ga kibo'-súusúussoo mi taabuk waas baakaa'.

8

Kipeskii Helii yisela'i'yii oni buwiida

¹ Kon diimada, buwii en wíinoo na Yéesu Kiristaada, atti'soo kikaan. ² En ki' enaa, Waasii Helii yisela'i'yii oniraa kipes ga ki'enfu wíinoo na Yéesu Kiristaada bëgísinndaa ga waas baakaa' na kikaan. ³ Iñaa Waasii Móyíis míneeríi kitum, ndaga dii bo'-súusúus laakoo dooli tah wa míneeríikada, Kooh tuminndi. Ya tumwa ga waa ya wos Kowukaagari èldúna, ka bayya faanciigaruu, du, tumoh-baakaa'cii, doonaa ka

nísí'tuu baakaa'ciigaruudfa. Fodaama, Kooh atti''a kikaan baakaaraa en ga bo'-súusúusdfa.

⁴ Ya tuminka doonaa kooroh ga iñaaamanaa, dū tum bi mat iñaa Waasiigari nakohdfa, dū íis kon kitaabuk waasaa du sak na kihaffuudu wayee dū taam ga Waasii Helii yisela'í'yii. ⁵ Buwii pesi ga iñaa neb faanda taabuksi neblaat-kumuunba doŋ, wayee buwii pesi ga iñaa neb Helii yisela'í'yida taabuksi Helii yisela'í'yii rek.

⁶ Kidék ga kitaabuk neblaat-kumuun, éewdohi bo' ga kikaan doŋ, ee kidék ga kitaabuk iñaa neb Helii yisela'í'yii onohi kilaas ga kipeskii kukayohkii na ki'en ga jam. ⁷ Buwii tíku helba ga kitaabuk neblaat-kumuunbada sagohuunun na Kooh. Ba tookoo kitum iñaa Kooh nakoh ee ba mínooka hen sah. ⁸ Buwii taabuk neblaat-kumuunbadfa mínsoo Kooh kinebloh.

⁹ Dú nak, dū pesissii ga kitaabuk neblaat-kumuunndúu, dū pes ga kitaabuk Helii yisela'í'yii, ndaga Heliima wii dékka ga duuy keeñciigaruu. Baa laakkii Helii Kiristaanii ga duuy keeñaagarinnaa, enndii yuu Kiristaanii.

¹⁰ Ee binaa en an Kiristaanii yii ga keeñnjúunaa, kayoh faanciigarúu aawan ga kikaan rek ndaga dii dū tumin baakaa'dfa, wayee Heliigari oninndúu kipes ndaga dii dū abohuunun bo' yijúwi' ga fíkiicida. ¹¹ Ee ban, waa Helii Kooh mílisi' Yéesu Kiristaa ga kikaanda, dū dékdfinwa ga keeñnjúu kayoh-kayohdfa, wóorin an Kooh yiima hay kimílisi' faanciirúu kaaninda ban kooroh ga doolii Heliigari dék ga dūuycúudfa.

¹² Kon, waa en fodaama, dū mbokciigoo, laakin iñaa wa'tuu, wayee enndii ga iñaa neb faan bi

du pesi ga iñaa neß kumuunnduu. ¹³ Binaa dú pes ga kitaabuk iñaa neß faanaa, dú hay kikaan. Wayee binaa dú lëgísi' Helii yisela'i'yii hal ga haffúunaa, dú hay kitagoh na kitum iñcii cibóní'cii dú tumida, ee fodaama dú laas ga kipeskii kukayohkii. ¹⁴ Béeb bwii Helii Kooh níi'da, ba bitowu Kooh. ¹⁵ Heliima Kooh onndúudsa tumoorúu ñaam, ee wa hay kitah dú niiksoo dara, wa yahhúu kitum bitowu Kooh. Wa hayyúu kimín ki'on kibay Kooh: «*Abaa, Paammboo!» ¹⁶ Helii Kooh wiima wéri oniruu ki'ínoh ga keeñnuu kayoh-kayohdá an dū bitowu Kooh. ¹⁷ Ee waa dū bitowu Kooh, dū hay kilam ga iñcaa cijóff'caa ya faani'tuuda; ee iñcaama, dū na Kiristaanii dū hayca kilam. En an dū bok nari kiday coonunaa dū bokan nari ban ga ndamaa ya laakdā.

Kooh hayyuu ki'on ndam wiyaak kuwis

¹⁸ Mi foogin an coonucii dū en na kiday watida, enndii dara ga fíkii ndamaa Kooh yahhoo ki'on kuwida. ¹⁹ En ki'ena, ēldúnaanii Kooh sakdā, besoo bes, wa wii sek Kooh tee-woh ndamii towutiigari. ²⁰ Ēldúnaaniima Kooh sakdā, wii taabuk waasaa ēewdohwa ídaa ee wa tayyiika. Kooh yéri tíkwa iñaama, wayee hoonohhii wa abin yaakaa', ²¹ ndaga bes waa hay, Kooh hay kibégis ēldúnani ya sakdā ga doolii sanjku'wa, ammbawa ñaamda. Ee fodaama wa laak hafwa, wa eku ban ga ndamaa towutii Kooh. ²² En ki'ena, dū ínohin an bi wati, ēldúnaanii Kooh sakdā lís ga mesiklaat fodii betifaa en na ki'iin ndaga coonucaa ga

kilaak kowudsa. ²³ Mesiklaataama keenndii rek ga ēldúnaanii kesi, wa keenin bi ga dookkuu du bii du laasin ga Helii yisela'íyii, ennda iñaa ya deb ki'onohda; du bii iin ga keeñciiruu ee du bii ga kisek besaa Kooh yahhuu kitum bitowucida ee ya bēgísannduu ga kikaanda. ²⁴ En ki'enaa, Kooh músalinnduu wayee du taam ga na ki'am yaakaa'. Ee fu hot iñaa fu yaakaaraa, iñaama ensisoo yaakaa'. Iñaa fu hotin, fu lísan na kiyaakaa' gari? ²⁵ Wayee waa iñaa du yaakaa'da du hottiiri duum, kon du jommbi kisek hen, du guu'guuluk ga iñaama. ²⁶ Fodaama ban, Helii yisela'íyii hayinnduu ki'amdoch ndaga du laakoo dooli. En ki'enaa, du ínohoo daa kikiim Kooh enifa. Helii ga kihafci kíimi'tuu Kooh ga duuyci, fodii baa en na ki'iin wo'eenaa wo'koo na kúuw. ²⁷ Kooh yii ínohin iñaa en ga keeñ baa en béebda, ínohin ban iñaa Helii yisela'íyii meekisohda, ndaga wa kíimfi buwii en buu Koohda daa Kooh waarohkada.

²⁸ Du ínohin an buwii waa' Koohda, enda buwii ya nook ga hafci kitaabuk iñaa ya nakohda, iñaa hew gaba tóoh Kooh hay ki'ek yahci ga bi ba bewoh yijófí' ga. ²⁹ En ki'enaa, buwaa ya tanuk kuméeñí'da, ya csaakdin hafciba, doonaa ba en fodii Kowukiigari, ee fodaama, ka en saawii bo' biyewin ga oomaacii. ³⁰ Buwaama ya csaaki' hafcidá, ya nookinba ban ba hay gari; ee buwaa ya nook ba hay garida, ya abohinba ban fodii bibo' bijúwí' ga fíkiici; ee buwaa ya aboh fodii bibo' bijúwí'da, ya erinba ndam ban.

Kiwa'a'kii Kooh waa'tuuda laakoo daa ka eem

³¹ Kon waa enin da, du yah ya kiwo' yiliis? Waa Kooh taam naruu, bii yiida min yen garuu?
³² Ya yaa, ya sajngii Kowukaagari ka koo' ga coonu ndaga du bœepuu du tah ya erohhakadfa, kon ya na Kowukaagari, ya tumdooruu iñaa en töohe? ³³ Buwaa Kooh tanuk ga hafcidfa, bii yiida minan buwaama kiyam yen? Kooh yeri abohba bibo' bijuwí'. ³⁴ Bii yiida minba ki'atti' kikaan? Kiristaanii, ga kihafci, kaanin, wëñaa ga Kooh mélisdinndi; ya yugin, hanohin Kooh yah-ñaabaagari ee ya yaa kiimi'tuu Kooh. ³⁵ Ee bii minan ki'aas ga dikaantiruu na Kiristaanii bi hëgísohhuu na kiwaa'kiigaridfa ba? Yah coonu ciméeskíroo yah kitít, ati kihatalluu ga kipes, wala a', kinduul wala iñaa min kihidí' kumuun bo' ga, wala kikaan? ³⁶ En ki'ena, iñii daliruuda yeri bídu ga Këyítfaa an: «Kím bi noh aas, dí bii apu ndaga fu, dí bii malaku fodii baalcaa éewdohu kihössunee.»

³⁷ Wayee ga iñaa dalluu tóoh, yiima waardinnduu tum bi du mey ga na ndam wiyaak. ³⁸ En ki'ena, wëerinndoo an enndii kikaan, enndii kipes, enndii malaakacii, enndii cii na kingurukdfa, enndii wati, enndii kuwis, enndii ha'dooli, ³⁹ enndii doolaa en ga dook, enndii waa en ga kakaycfa, wala yen yiliis yaa saku hen, laakoo dara iñaa minnduu kihëgísoh na kiwaa'kii Kooh teeepuu ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruudfa.

9

Heetii Isarayeel Kooh tanukdfa

¹ Ga dii mi en wíinoo na Kiristaaniifa, iñii mi wo'da kayoh fiwóori', mi wo"ii saboh. Heliigoo

taaboh na Helii yisela'í'yiida teewinndoo an mi wo' kayoh. ² Keeñnjoo leehin tak ee mi koruskin coonucaa leehoo. ³ Calalinndoo sah Kooh coñnjoo mi hégískoh, mi ga kihaffoo, na Kiristaanii, en cfanaa mbokciigoo mi bok naba heetda múcu. ⁴ Buwaama bérí en bu-Isarayeel ee Kooh tuminba bitowuci, ya teewinba ndamiigari, ya pokohin naba kifiiliimun, ya erinba Waasii Móyiis, ya teewinba dii ya jom kijaamukuda, ee ya díginba*. ⁵ Ba límukoh ga caasamuncaagaba meyoh ga níilaa Abarahamda†; ee Kiristaanii, ga kibo'kaagari, límuk ga buwaama, ya yii ya en Koohyii hanoh béeþ dookda. Ndam aawat gari bi taa'. Aameen.

⁶ Mi waa'tii kiwo' an iñaa Kooh dígee bu-Isarayeelfa, ya tummbiiri. En ki'enaa, enndii an towutaa Isarayeel‡ béeþta boku ga heetaa Kooh tanukfa. ⁷ Ee ñan, enndii an béeþ buwaa bok ga níilaa Abarahamda, bitowuci. En ki'enaa, Kooh wo'ee Abaraham an: «Tucaasamuntaa mi dígeeraada meyohsan ga geñaa Ísaak.» ⁸ Iñaama waa' kiwo' an, towutaa límukoh ga bo' rek tahhii ta en towu Kooh. Towutaa en tuu Koohda, téri en taa límukoh ga dígaa Kooh

* **9:4** 9: 4 Kidíñkii Pool wo' diida míñ ki'en dígaa Kooh na Abarahamda, ee ñan, bo' míñin kihalaat ñan wo'eencaa sëldíiga-Koohcaa (2 Samiyeel 7: 12, 16; Ísayíi 9: 6; Yérémíi 31: 41- 34; Esekíyeel: 34: 23- 24) † **9:5** 9: 5 Caasamuncaa wo'ufa Abaraham, Ísaak na Yakoop, na towutaa Yakoop tidaañkaah na tanaktaa (12) ‡ **9:6** 9: 6 Wo'eenii Pool wo' dii en anee: «enndii an towutaa Isarayeel béeþta boku ga Isarayeel»: towutaa Isarayeel míñ ki'en towutaa meyoh ga Yakoopda. Malkat Sënees 32: 29.

dígee Abarahamda§. ⁹ Iñii yii nak yérí Kooh dígee Abaraham, an: «Wahtii wii gaac, mi hay garaa kihayis ee laakan betifu Saaraa laakin kowu kiyaal.»

¹⁰ Ee eemmbii da; enissa fodaama na Rebekaa. Ya laakka na caasammbuu Ísaak síis, baa bok paamun yíinoo. ¹¹⁻¹² Kooh wo"ari an: «yaakkaa hay kisúrga'uk ga kémeeñkímunaa.» Wii Kooh wo' iñaama lakanaa ba límussii ee ba tummbii yibóni', ba tummbii yijóffí' duum. Iñaama Kooh tummbari kiméti iñaa ya natin kitum, ya tee-wohha an ya tanuki ga daa neþpi, ee ya malakoo ga iñcaa cijófi'caa bo' tumi wayee ga bayaa ya bayyida. ¹³ Iñaama yérí bídu ga Kéyítfaa, Kooh wo' an: «Mi tanukka Yakoop, mi sagi'ta Esawuu.»

¹⁴ Du yah ya kiwo' ga iñaama? Du wo'an an iñaa Kooh tumda júbpiine? Mínoo da ki'en.

¹⁵ En ki'enaa, Kooh wo'ee Móyiis an: «Mi laakan yérmaandi ga baa mi waa' kiyérëm, mi jofan ga baa mi waa' kijof gari.» ¹⁶ Kooh tanuk bo'aa, enndii an baa yérí waarika wala yérí lëgëyika, wayee Kooh ga kihafci yérí laaki yérmaandi gari.

¹⁷ Ndaga bidu ga Kéyítfaa an Kooh wo' buuraa þu-Esipti an «Mi falinndaa buu' doonaa kooroh garaanaa, mi teewoh kiyakkiigoo ee teekiigoo síw daa en tóoh ga ēldúna.» ¹⁸ Fodaama, Kooh laaki yérmaandi ga baa neþpi ee ya yégísdí keeñ baa neþpi.

¹⁹ Bo' hayyoo kimeekis an: «Waa ken mínoo dara ga iñaa Kooh waa', kon ya na þuwii ga ya?» ²⁰ Mi nak, mi wo' an fu, bo'-súusúus,

---

§ 9:8 9: 8 Dígaama wo' ga kilímukkaa Ísaak ee enee enaama yidóoyi'-waa'da.

fu nam ki'en ba bi fu weeraanti'i na Kooh? Kataa míñ kiwo' baa tawahkada an: «Iñii tah ya fu tawahhoo fodii dii»? ²¹ Man tawahoh kataa míñ kitum ga ban iñaa nebpí: ga yoonj-banaa wa wíinoo, ya míñ ga kihéwí' kataatúuy kimo'ta na ban kataakaa foñsi ga fooh*. ²² En an Kooh waaree kiteewoh aylukaagari na doolaagari, ya tookka kon kimúuñi' iñaa maañ, buwii tahee aylukaagari, ee kisanjku' jomeeba ga kilaakda; ²³ ee ban, en an ya waaree kiteewoh daa ndamaagari hín kiyak ga dookkuu, du buwii ya laakin yérmaandi gaba, ee ya waayuki'ba kilaas ga ndamaagarida, ²⁴ du béeþpuu, du bérí Kooh nook ga hafci. Ya eemmbii ga kinook yaawúu'cii doñ ga hafci, wayee ban buwii enussii yaawúu'da. ²⁵ Fodaama, ya wo"aka ga Kéyítfaa Osee, sëldíiga-Koohaa an:

«Buwaa kudewaa enéeríi buuroodá, mi hayba kiwo' buunndoo.

Heetaa kudewaa soosdéeríi keeñnjoodá, mi haywa kiwo' heetii soos keeñnjoodá.

²⁶ Daa ba wo'ohseera an ba enndii heetiigoo téoh,
ba hay da kiwo'u towutii Kooh yii en na kipesda.»

²⁷ Ísayíi, sëldíiga-Koohaa, ga bakci, yéegaloherra ga looba an:

«Luu enee an bu-Isarayeel, ba yewin hen bi ba hídin na tukakaytaa en ga giyyaada, bijutuut gaba, bérí yah ga kimúc.

---

* **9:21** 9: 21 Malkat Yérémíi 18: 6 «...dú man ga yahhoo fodii dii ban man ga yah hëwíroh kataadfa»

²⁸ En ki'ena, Ha'mudii hay kitum bi mat, ga
ëldúna,
iñaa ya wo'da ee yah kigaaw hen.»

²⁹ Ee fodaa Ísayíi yaama wo'eka kuméeñí'da
an:
«Binaa Kooh, yii hanoh d'ookd'a müuñd'éeríi
bibo' ga heetiigarunaa,
ennaas du d'úbin fodaa bu-teeraa Sodom,
du man na bu-teeraa Gomoo'.»

Hewhewii winéwí'wii ga fíkii bu-Isarayeel

³⁰ Kon du aban ya kimma? Iñii yii:
buwii enussii yaawúu' heelséeríi Kooh abohba
bibo' bijúwí'da, Kooh abohhaba bibo' bijúwí'.
Ee ngëmaa ba laak ga Kiristaaniida onbaka.
³¹ Wayee bu-Isarayeelbaa heelee Kooh abohba
bibo' bijúwí' ga daa ba taabuk Waasiida, laakus-
sii iñaama ga. ³² Iñii tah ya ba laakkiika? Ba
tíkee yaakaa'ba ga tumeencaaga'ba, ba sañnga
kigëm ga Kooh. Ba tapukka ga atohaa këfíti
bo'da, ³³ fodaama, Kooh wo' ga Këyítfaa an:
«Mi hay kiyíp ga teeraa Síyoŋ
atohaa buwaa këfítukohan,
ee wérí búukanba.
Wayee baa fu gëm gawanaa,
yaakaaraagaraa tasoo múnk»†.

10

¹ Mbokcii, iñii mi waa' ga keeñnjoo ee mi
kiim Kooh gadfa, wérí en an buwii mi bok naba
heetda, ba múc. ² Kayoh, mi míñin kiseedi'
an ba kaantukohin ga kijaamuk Kooh, wayee

---

† 9:33 9: 33 Mëdírohat na Ísayíi 28: 16, ga daa ka wo'u ga
kiGerekkaa kidfawaada. Malkat þan Ísayíi 8: 14-15

kikaantukohkiigaba, ba taammbii ga na hel.
³ Ba ínohoo daa koorohsi bi bo' míñ kijúb ga fíkii Koohda, ba heella kituuki' waas waa ba koorohan ga kihaffba. Ga iñaama, ba tooki'tii Kooh ga iñaa ya tum kijúwí'bada. ⁴ En ki' enaa, Waasii Móyíis top ga wii Kiristaa hayfa; en danaa béeb baa gëmin míñ ki' abohu bo' yijúwí' ga fíkii Kooh.

Kimúckii kii ga béeb baa gëm ga Yéesu

⁵ Iñii yii yérí Móyíis bín ga loo iñaa tahi Kooh ki' aboh buwii bífbo' bijúwí', ee kooroh ga Waasii Móyíisda. Ya bín an: «Baa taabuk Waasii ga béeb iñii wa nakohcfanaa, pesan gawa.» ⁶ Wayee ga daa kigëm ga Kiristaa onohi kijúb ga fíkii Koohda, iñii yii yérí wo'u ga an:

«Kaa wo' ga helfu an:

Bii yiida yah kilap dsook asamaan?» Waa' kiwo': kibewohnee da Kiristaanii, ya yoosuk?

⁷ Kaa wo' ban an:

«Bii yiida yah kiyoosuk daa buwaa kaanin enohda?» Waa' kiwo': kikólki' Kiristaanii ga buwaa kaninda, ya hay?

⁸ Kéyítfaa wo' ya kon ga kijúb? Iñii yii:
 «Wo'eenii Kooh, wii ga yahaafu,

wa wii ga kúuwkiigaraa na ga keeñiigaraa»[✳].

Wo'eenii wiima wérí en wii dí yéegal buwii an ba gëmat ga Yéesuda. ⁹ Béeb baa fu wo' ga kúuwfu, ga fíkii buwii, an Yéesu yérí en Ha'mudii, ee fu gëm ga keeñaaagaraa an Kooh mélísdinndinaa, Kooh hayyaa kimúsal. ¹⁰ En ki' enaa, baa gëm ga Yéesu ga keeñaaagarinaa,

[✳] **10:8** 10: 6-8 Malkat Dëteronom 9: 4; 30: 12-14.

Kooh hayyi ki'aboh bo' yijúwí' ga fíkiici; ee baa wo' ga kúuwci an Yéesu yérí en Ha'mudiinaa, Kooh hayyi kimúsal. ¹¹ Iñaama yérí Kéyítfaa wo'an:

«Béeb baa fu gém garinaa, ya oorooraan muk.»

¹² Fodaama laakoo kigénantiloh an, yii yaawúu', yii enndii yaawúu'. Du béebspuu, d'u bok ga Ha'mudii, ee ya tumdi bi dooy béeeb buwii kiimiri dímalda. ¹³ Bíduunun ga Kéyítfaa an:

«Béeb baa fu bay Ha'mudii kikiim dímalaa, ya hayyaa kimúsal.»

¹⁴ Iñaama yérí laak. En ki'enaa, binaa buwii gémussii garinaa, ba kooran gada bi ba míin kifool gari kikiim dímal? Ba tuman na bi ba míin kigém gari, ee ba kelohhii teekiigari wo'u? Ba tuman na bi ba keloh teekiigari, ee laakkii baa yéegalohwa? ¹⁵ Kon buwaa yéegalohan teekiigari meyohan gada, ee laakkii buwaa wosu. Moona Kéyítfaa wo'in an:

«Malkat ga dii keeñcii buwii soos ga hayii buwii hay kiyéegaloh Hewhew cinéwí'da.»

¹⁶ Wayee nak enndii buwii béebsa bérí keloh Hewhewii winéwí'wii, taabukussawa. Ísayíi, sëldíiga-Koohaa wo'an:

«Ha'mudii, moo bii yiida gém ga iñii d'u yéegalohda?»

¹⁷ Kon kigém meyoh ga kisukúruk Hewhewii winéwí'wii yéegalohuda ee Hewhewaama en Wo'eenaa Kiristaanii. ¹⁸ Wayee mi wo'an ba kelohhii Hewhewii winéwí'wii hene? Ahañ kay! Ba kelohinwa dijófí'. En ki'enaa, Kéyítcaa wo'in an:

«Toonaataagaba kelohukin daa en béeb ga
ëldúna
ee wo'eenba le'in bi ga topaaraa ëldúna.»

¹⁹ Kon mi meekisohis an bu-Isarayeel ínohsoo
kayoh-kayohdane? Ahaŋ kay! Kooh deweera
kiwo', koorohha ga kúuwkaa Móyíis, an:

«Mi hay kitum bi, dú siisoh buwaa enussii heet
duumdfa, mi obis aylukkúu ga bibo' biliis
baa laakoo hel.»

²⁰ Ísayíi, sëldíiga-Koohaa kaañnja kiwo' ga
iñaa Kooh nakki kiwo'da an:
«Buwaaheelséeríiroo kihotda, hotuununndoo.
Ee mi teewohin haffoo ga buwaa tíkséeríi
helba garooda.»

²¹ Wayee ga iñaa aaw ga loo bu-Isarayeel, Kooh
wo' an:
«Noh noh, mi yii lérís yahiigoo heetaa wée'taa
ga an wii, wa kelohoo kiwo' ee wa yégisin
ga haf.»

11

Kooh foñnjii heetii bu-Isarayeel

¹ Kon mi meekisoh an, ati Kooh foñin heeti-
igari? Mínoo d'a ki'en! En ki'enaa, mi ga
kihaffoo, mi bok ga bu-Isarayeel, kucaasamun
Abaraham, ga geñaa Beesamee. ² Kooh foñnjii
heetiigari ya tanukee kuméeñí'da. Mon dú
ínohin iñaa bidu ga Këyítfaa, ga loo Ili, sëldíiga-
Koohaada. Ya ña'sukohee ga fíkíi Kooh loo bu-
Isarayeel. Ya wo'ee an: ³ «*Ha'mudii, buwii
bii apuunun sëldíiga-Koohciigaraa, ba pookin
loteelcaa dí tumohdeeraa sarahda. Diimadá,
mi doŋ mi tes baa taabukkaa ee ba waa'too

ki'ap ban.» ⁴ Kooh ga kihafci wo"ari an: «Fu tessii hanfu, mi faandfin haffoo bo' bijúnni-yitnaabanak baa jaamukussii Baal*».

⁵ Wati, iñaama ban man fodaama garuu. Bibo' bii ga, baa tesin, ee Kooh tanukba ga yérmaandaagari. ⁶ Ee en Kooh waa'ba hen, tanukkabanaa, kon enndii an, ga iñaa ba tumda tah ya tanukkaba. Enee an Kooh tanuki buwii ga iñaa ba lëgëydanaa, eneenaa kiwaa'kii ya waari bo'da ensisoo ga yérmaandi. ⁷ Kon du wo'at an bu-Isarayeel hotussii iñii ba heelsa, wayee bibo' ga duuyba baa Kooh tanuk, hotuununwa. Baa tesfa nak enussa buwaa yëgísuunun ga keeñ. ⁸ Fodaa ka bídu ga Kéyítfaa an: «Kooh néendin helciigaba, kúnin hasciigaba, lagin nofciiigaba ee iñaama bi ga wat.» ⁹ Dëwít ban cojeeraba an: «Ñamahcii ba ñamida abatba fodii dii fí' abi júu'da. Ba ñafukat kakay ee Kooh íifba mesiklaat. ¹⁰ Kooh búumdatba, ba hotsisoo, ba dëkat ga mesiklaat bi bíñciigaba daa' kakay bi taa'»[◊].

¹¹ Kon mi meekisohis an, ga wii yaawúu'cii këfítukuda, ba keeneera bi ba le'a kakaye? Mínoo dä ki'en! Keenii ba keenda nak lëgísi' buwii enussii yaawúu'da hal bi ba míñ kimúc. Ee fodaama, iñaama tahn yaawúu'cii kisiis. ¹² Ee en an ba lëgísdin bu-ëldúna hal ga Kooh ee dii ba keeninda laakdfin buwii bíinoo enussii yaawúu'da jeriñaa, haa bëriinaa béeb bu-Isarayeel boykidohan hafba ga Koohaa, jeriñaa hídan na kiyak?

---

* ^{11:4} 11: 4 Baal iñaa koof. Mëdïrohat na 1 Buu' 19: 18

◊ ^{11:10} 11: 10 Malkat Kañcaa 69: 24.

Kooh músalin ban buwii enussii yaawúu'da

¹³ Dú bii dú enndii yaawúu'cfa, mi wo' narúu kimma. Mi yérí en bii Kooh wos ee ya ebilli ga buwii enussii yaawúu'da. Kon mi am an lëgëyii ya sassoo kitumda laakin solu lool garoo. ¹⁴ Mi yii tumwa nak, doonaa kisiis am buwii mi heetukoh nabada, ee heyna fodaama, laak buwaa hay, Kooh mísalba. ¹⁵ Ga waa Kooh foñ yaawúu'ciida, ya lëgíssa hal fodaama, doonaa heetcii ga ēldúnada tóoh júwoh nari. Kon binaa ya haydohis bu-Isarayeelaa, iñaama moos madanndii na kimilískaa buwaa kaanindane?

¹⁶ En ki'enaa, fu gú' ga mbúuraa, fu faani' Koohwa sarahaa, iñaam tes ga mbúuraada tóoh enin yuu Kooh. Ee fodaama ban, binaa fu e' Kooh níil kedikkaa, toytaa tóoh enin tuuci ban.

¹⁷ Heetii Isarayeel man na kedik-ólíwíyéekaa yípu hen, ee laakka toytaa bëjísu ga. Fu nak ga dii fu enndii yaawúu'da, fu man na koy kedik-ólíwíyéekaa bab ga ëgíraa; ka jokussa daa toytaa bëjísohuda, ee fodaama fu míniñ kiñam na toytaagaka ga muluymaa níilaa kedikkaa haydohda. ¹⁸ Kon kaa ndamuk ga fíkií toytaa kedikkaama Kooh bëjíscfa. Ee luu enee an helfu waa ga kindamuk, kaa al múk an enndii fu bay níilaa, wayee níilaa wëri bayyaa.

¹⁹ Fu nak, fu hay kiwo' an: «Toytaama ta bëjísu hen, mi, mi jokussa ga daa ta eneeda.»

²⁰ Kayoh, Kooh foñja yaawúu'cii en toytaa yowu taamada, ndaga ba gëmmbii gari. Fu nak, ya tummbaraa ga bakaa yaawúu'caa ndaga fu gëmin gari. Wayee nak, kaa bëwí' haffu ndaga iñaama. Namaa kiniik Kooh. ²¹ En an

Kooh yërí múuñí'tii yaawúu'caama en toytaa kedikkaa yowudsanaa, fu foon an ya hayya kimúuñí', fu yii fu enndii yaawúu' ee fu yërí en koykii joku ga kedikkiidsane? ²² Kon fu hotin ga dii Kooh hín kijof na dii aylukiigari manda. Buwii këfítuk, keenussada, ya tamohin ga dookba. Fu nak, ya teeþparaa kijof. Kon dëkaa ga kijofkiigari, enndiikanaa ya hayya kibëjís fodii koy kedik. ²³ Ee yaawúu'cii, ba took kigëm ga Koohaa, Kooh hayba kijokis ga daa ba enee kudewaa, ga kedikkaada. Kooh míninba da kijokis. ²⁴ Wayee fu yii fu enndii yaawúu'dsa, fu madee na koy kedik-ólíwiyéekaa pab ga ëgíraada. Ka yowussa, ka jokussa ga kedik-ólíwiyéekaa yípu henda. Fu ínohin an iñaama yoobpii kilaak. Yaawúu'cii nak bërí en toyti kédik-ólíwiyéekii yípu henda. Kon wëñan kiyooþ ga Kooh, ya bewista, ya jokista ga kedik-ólíwiyéekaa kaama yípu hen ta bëjísohseedaa.

Heetii Isarayeel béeþwa hay kimúc

²⁵ Mbokcii, laakin iñaa en kúmpa garúu ee mi jominndúuri kiwo', doonaa dú iis haffúu kitík buwaa ínohin iñaa en tóoh. Laakin ga bu-Isarayeel buwaa bi wati sanguunun kigëm ga Kooh. Iñaama hay kilaak bi ga bëriinaa béeþ buwii enussii yaawúu', Kooh tanukðsa, aassan ga ngëmii. ²⁶ Daama nak, Kooh hay kimúsal béeþ heetii Isarayeel. Iñaama, yërí bídu ga Këyítfaa an: «Baa yah kibëgís buwiida, meyohan Síyon†, ya hay kitum bi, ga kaan Yakoop,

---

† 11:26 11: 26 Síyon wërí en teeraa Yéerúsaleem

laakanndii baa sañ kijaamuk Kooh.» ²⁷ Kooh wo''a an: «Mi hayba kibayal baakaa'caagaba, ee iñaama yérí teewohan kifiliimunkaa mi pokoh nabada.»²⁸ ²⁸ Binaa dū beb loo Hewhewii winéwi'wiinaa, yaawúu'cii saguununwa kite', ee fodaama ba ennda buwaa sagohin na Kooh. Iñaama légísi'tarúu hal ga Kooh. Du wo' ga kitanukkii Kooh tanuk yaawúu'ciidanaa, ba en buwaa ya keeñukin ndaga caasamuncaagaba. ²⁹ Béeb baa Kooh tanuk, barkeellari, ya laakoo hel kanak ga baa yaama. ³⁰ En ki'enaa, dū buwii enussii yaawúu'da, kudseewaa, dū sañnga kitaabuk Kooh, wayee diima, ga dii yaawúu'cii sagu kitaabuk Koohda, oninndúu kilaas ga yérmaandii Kooh. ³¹ Yah ban fodaama naba. Diima denj, ba sagin kitaabuk Kooh ga dii ya laak yérmaandi garúuda, en danaa, ba ban, ba míin kilaas kimma ga yérmaandaagari. ³² Kon Kooh lagin béebe buwii rap, ga kisanjgi kitaabuk, en danaa ya teebe buwii béebeba yérmaandaagari.

Kiyakkaa Kooh

³³ Ga dii Kooh hín kiyakda moos! Ga dii hamhamiigari hín kiyakda ee tóoh iñaa ya ínohin laaskooda! Bii míin ki'ínoh helci bi leeh takda ba? Bii míin kitéebí' iñaa ya nat kitumda ba?

³⁴ «En ki'enaa, bii ínoh iñaa Ha'mudii halaatda ba? Bii mínni ki'on hel ba? ³⁵ Wala ban, bii e' Kooh yen ba, bi an Kooh jominndika ki'ík?»²⁹ ³⁶ En ki'enaa, tóoh meyoh gari; ya yérí

²⁸ **11:27** 11: 27 Malkat Ísayíi 27: 9; 59: 20-21; Yérémíi 31: 33-34.

²⁹ **11:35** 11: 35 Malkat Kañcaa 139: 6-17; Ísayíi 40: 13; Yoop 41: 2.

tum tóoh ee tóoh eni'ti. Ndam aawat gari bi taa'!
Aameen.

12

Kipes ki'as ga iñaa Kooh nakoh

¹ Mbokcii, waa fodaama Kooh teewinnduu yérmaandaagari ya laak garuuda, mi kíimmbúu dú eroh haffúu fodii sarahaa en na kipes, waa sela'in ee neblohin Kooh. Iñaama yérí en kijaamuk kimétí'kaa Kooh sek garúufsa. ² Kaa heelat ki'en buwaa taabuki baahcii éldúnacsa. Tookat Kooh e'túu halaat ciliis ci'as doonaa ya súpit keeñciigarúu. En danaa dú míñ ki'ínoh iñaa Kooh waa', ennda iñaa jofin na iñaa nebpi ee wa mat. ³ Ga iñii Kooh onndoo kooroh ga kijofkaagarida, baa en béeþ garúu mi wo''i iñii yii: Kaa tíkat haffúu ga daa dú le''ii, yaa en béeþ mínat ki'ínohsoh daa Kooh hanohi'ti, ee ya lègëy taam ga na ngëmaa Kooh wa'tida. ⁴ Iñaama man na faan bo'-súusúus. Cée'cii ga faanda yewin ee wíinoo bokkii na mooroomwa lègëy. ⁵ Fodaama, du bii du bok ga Kiristaada, luu du yewin yewin, du enin faan fiinoo ga dii du en wíinoo narida. Ee béeþpuu, du enin wíinoo, yaa en béeþ ga mooroomci, fodii cée'cii en ga faan bo'-súusúusda. ⁶ Kooh warohin iñcii ya onnduu kimínda daa nebpi. Iñcii ya onnduuuda bokkii. Baa Kooh oninndaa ki'en séldíigacinaa, tumaa iñaama ee fu taam ga na ngëmii. ⁷ Baa Kooh onndaa kimín ki'amsoh buwiinaa, amsoha. Baa Kooh onndaa kimín kijégí' buwiinaa, jégíroha. ⁸ Baa Kooh oninndaa kimín kidígalohaa, dígaloha dijóffí'. Baa

Kooh oninndaa keeñ ki'onohaa, onohaa na keeñ wisóosí'. Baa Kooh oninndaa kikuliyuk ga buwiinaa, taabaa ga na keeñ. Baa Kooh oninndaa kilaak yérmaandi kidímalohaa, taabaa ga na keeñ wisóosí'.

⁹ Waarat bimooroommbúu ga dzuuy keeñnjúu, ee ka hanat ki'eem ga kúuwkii rek. Núpat iñaa bonin ee dú ñaak ñap ga yijófí'. ¹⁰ Waarohat ga díkaantirúu na keeñciigarúu béeþ, fodaan buwaa bokoh. Bocirohat kiwaaroh ga díkaantirúu. ¹¹ Kaantukohat ee kaa yówírat yahhúu! Légéydat Ha'mudii ee ekat keeñciirúu béeþca ga. ¹² Dú abin yaakaa' ga iñcii Kooh dígoħda, kon keeñnjúu soosat seb. Binaa dú en ga coonunaa, tookatfa kikooruk. Dëkat ga kikiim Kooh rek. ¹³ Warohat iñcii dú laakħsa na buwii enu buu Koohħsa ga soolicaagħaba, dú top-utu' dijófí' sagaccaa haysi ga kaancaagarúuċa. ¹⁴ Buwii hatalirúu ga kipesħa, kíimdsatba Kooh. Kíimat Kooh barkeelba; kaa kíimat ya coñba. ¹⁵ Bokat kineħbluk na buwii enu ga neħlaatħa; Bokat kikoduk na buwii enu na kikodukha. ¹⁶ Bokat hel dū en wiinoo. Kaa bëwírat haffúu, wayee tookat kijutuuti haffúu. Kaa tíkat haffúu buwaa wëñ kilaak hel. ¹⁷ Bo' tummbúu iñaa joffiinaa, kaa ēldattika. Namat kiheel kitum iñaa jofin ga fíkki béeþ. ¹⁸ Tumat iñaa dú míni tóoh bi dū dëk na béeþ buwii ga jam, en mínuaka. ¹⁹ Mbokciigoo mi keeñukħsa, kaa ēldukat ga yibóni' yaa bo' tummbúu, wayee iisat Kooh payka ga aylukaagħari. En ki'ena, bídu ga Kéyítfaa, Ha'mudii wo' an: «Mi yérí laak ki'ēldúk, mi yah ki'ík yaa en béeþ, iñaa cal

iñaa ya tumda.»[◊] **20** Ya wo'in ban an: «Binaa bo', yaa waa'tii garaa kihot, yaawaa, onaari iñaa ya ñaman. Binaa ya pilaa, onaari músú, ya an. Fu tum iñaamanaa, ya hay laak kaci fiyaak ga.»* **21** Kaa íisat kibon wëñnjúu dooli, wayee ga kijofkaa dú tumda, laakat ndam ga dook kibon.

13

Kikelohi' buwii Kooh kuliuki'da

1 - Baa en béeb jomin kikelohi' buwii kuliuk ga nguu'ciisa. En ki'ena, laakoo nguu', waa meyohii ga Kooh; béeb cii laakda, Kooh yérí yípca. **2** Kon béeb baa fu sañ kikelohi' buwii tíku ga fikíidanaa, fu heñoh iñaa Kooh tuuki'. Ee baa fu heñoh iñaamanaa, waas hay kidal ga dookfu. **3** Baa tumi iñaa jofin jomoo kiniik buwii ga nguuriida; baa tumi iñaa joffii yérí jomba kiniik. Kon dú waa' kiniikoo buwaamanaa, tumat iñaa jofin, en danaa ba hayyúu kikañ. **4** En ki'ena, ba lègëyi' Kooh, ee iñaama onndaa jam. Wayee binaa fu tum iñaa joffiinaa, fu jomin kitít, ndaga enndii sooy Kooh onndaba kimín kiko'. Ba bisúrga Kooh ee béri laak kiyóoski' aylukaa Kooh ga dook buwii tumi iñaa joffida. **5** Kéri tah dú jom kikelohi' buwii kuliukda hen. Ee enndii rek kiniik aylukaagaba, wayee ka en iñaa dal helluu. **6** Kéri tah ban dú jomin kifay lempu. Ínohat an buwii Kooh e' lègëy kifayuk lempuda,

---

[◊] **12:19** 12: 19 Malkat Léwítik 19: 18; Dëteronom 32: 35; Mëccée 5: 39; Lúkkaa 6: 27-29. * **12:20** 12: 20 Wo'een cahii diida en fodii dii: «man na fu négiroh eeñin-kwii ga dook hafaagari»; Malkat Liiwuk 25: 21-22

ba lëgëyi' Kooh ee ba jomin kimëti' sasaa Kooh nakba waama. ⁷ Erat yaa en bëeb iñaa ya jom ki'eruda. Baa dû jom kifay lempunaa, fayattiwa. Baa dû jom kifay juutinaa, fayattiwa. Baa dû jom ki'e' céeraa, erattiwa. Baa dû jom ki'e' ndamaa, erattiwa.

Waarohat ga díkaantirúu

⁸ Kaa laakdat ken kobot, enndii kobot ki-waaroh dogaa. Béeb baa fu waa' mooroomfuna, fu wacohin na Waasii Móyíis. ⁹ En ki'enaan, Kooh nakohin an: «Kaa dûk yaalfu wala betifu fu faanuk na bo' yiliis, kaa ap bo', kaa lok, kaa díibuk kilaak iñaa en yuu mooroomfu.» Iñcuma nakohuda, na caa tesfa tóoh, ca cii ga wo'eenii wii an: «Waaraa mooroomfu fodii fu waa' haffuda.» ¹⁰ Baa waarin mooroomci, tumoori iñaa meskin. Kon binaa fu waa' mooroomfunaa, fu tumin iñaa Waasii Móyíis nakoh kitumda bi matin.

Kiwaayuk kihayiskii Ha'mudii

¹¹ Kon tumat fodaama. En ki'enaan, dû ínohin jamaanii du enohdä. Wahtii dû jom kiyúudukohdä le'in. Wahtii Kooh yahhuu kimúsalohdä wëñin kideey. Wa úsaayissii fodaa ga wii du han ki'aas ga ngëmiida. ¹² Wekii wii yah kileeh ee Kooh yii yah kiwíis. Du foñat iñcii tumsi ee ca daakuki henda, du ganaayuk lee'laatii Kooh e'tuu kihéñohohdä. ¹³ Kon du tíidat yijúwi' fodii baa tíin na noh tanj. Du hanat kiliiluk ga kiñam na ki'an, du hanat kifaanuki na baa en tóoh na kinjalaañuk, du hanat kiñarohi, du hanat ki'iñaadoh ga díkaantiruu. ¹⁴ Wayee

nak, madat na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii, ee kaa taabukat neblaat-kumuunndúu ga iñcii ka waa'da rek.

14

Onohat cee' ga díkaantirúu

¹ Tookat ga duuyucúu baa ngëmaagari yëgísissii duum ee kaa ñarohat nari ga halaatcaa ya laaksa. ² Laakin baa halaat an ya mínin kiñam ñamahaa en téoh. Ee baa ngëmaagari yëgíssii duum nak halaat an ya ñaman iñcii línsi ga dé'da rek. ³ Baa ñami iñaa en téoh jomoo ki'eew yaa ñamoo iñaa en téoh, fodaa garicfa. Ee baa ñamoo iñaa en téoh hanat ki'atti baa ñami iñaa en téohfsa, ndaga Kooh ga kihafci tookinni. ⁴ Fu nak, fu tík haffu ña, bi fu atti'i súrga jaambuu'? Waa ya am lëgëyaagari, waa ya foñlukwa téoh, ya dígothka na ha'-kaanci. Ee sah ya hay ki'am lëgëyaagari ndaga Ha'mudii laakin doolaa amlukohanndiwa.

⁵ Laakin buwaa halaat an laakin besaa gën bescii cíinoo ga fíkíi Kooh. Ee bíinoo halaatu an bescii téoh, ca wiinoo. Baa en béeb ínohat dijófi' iñaa ya halaatda ee ya am ga. ⁶ Kon bo' halaat an laakin bes, waa gën cíinoocaanaa, ya tumka kijaamuk Ha'mudii. Baa tanuk kiñam iñaa en téoh, ya tumka kijaamuk Ha'mudii ee ya gérëmi Kooh ga iñaama. Baa tanuk kiñamoo iñaa en téoh, ya tumka ñan kijaamuk Ha'mudii ee ya gérëmi Kooh ga iñaama. ⁷ Yíinoo garuu pesi'tii hafci ee yíinoo garuu yahhii kikaani' hafci. ⁸ En ki'entaa, binaa du pesaa, du pesi'

Ha'mudii, ee dū kaanaa ban, dū kaani' Ha'mudii. Kon waa dū pes, waa dū kaan, dū buu Ha'mudii. ⁹ Iñamaa yérí tah Kiristaanii kaannda, ya mílissa doonaa ya en Ha'mudii buwii kaaninda na Ha'mudii buwii en na kipesđa. ¹⁰ Kon fu, fu yérí en ba bi fu atti'i mooroomfu? Ee fu ban, fu yérí en ba bi fu eewi mooroomfu? Du béeđpuu, du hay kituuk ga fíkíi Kooh, ya atti"uu. ¹¹ Bíduunun ga Kéyítfaa, Ha'mudii wo'a an: «Ga dii mi yii pes ee kayohđa, mi wo' an béeđ buwii hay kiyí'u ga fíkíiroo ee yaa en béeđ hay kiwo' fañ ga kúuwci an mi yérí en Kooh.»[☆]

¹² Fodaama baa en béeđ garuu hay kilayohi hafci ga fíkíi Kooh, ga tóoh iñaa ya mos kitum.

Kaa ek mooroomfu ga kitum baakaa'

¹³ Kon dū iisat ki'atti' mooroommbuu. Namat kiguu'guuluk ga kiwatuk kitum iñaa mí mbokkúu kerceen kikéfít, wala tahanndi kikeen ga yibóní'. ¹⁴ Dii mi en wíinoo na Yéesu, Ha'mudiida tahnndoo ki'ínoh ee wëerinndoo an laakoo ñamahaa tabin kiñam. Wayee binaa bo' am an yen tabin kiñamaa, iñaama tam kiñam gari. ¹⁵ Binaa fu ek mooroomfu coonu ndaga iñaa fu ñamid'anaa, lakanaa fu waaris-siiri. Kaa ek mooroomfu ya sanđku' ndaga iñaa fu ñamida. Ya ban, Kiristaanii kaandfinndi. ¹⁶ Iñaa dū am an jofin garúu, hanat kilím basee ga dookkúu. ¹⁷ En ki'entaa, kibok ga Nguurii Kooh deeyohhhii dara na ñamah wala anah. Kibok ga Nguurii Kooh wérí en kitaabuk iñaa júwin, kiheel jam na kinebluk, ee iñcaama,

---

[☆] **14:11** 14: 11 Malkat Ísayíi 45: 23; Mëdïrohat na Filiip 2: 9-11.

Helii yisela'í'yii yérí onohica. ¹⁸ Baa jaamuki Kiristaanii fodaama hay kineþlooh Kooh ee buwii ban hay kiwo'u an ya jofin. ¹⁹ Kon nak, du heelat kitum iñaa haydohi jam ga díkaantiruu na iñaa yëgísdan ngëmaa yaa en béeþ garuu. ²⁰ Iñii fu ñamida hanat kikalañsoh lëgëyii Kooh. Kayoh, laakoo ñamahaa líib ga fíkíi Kooh. Wayee baa fu ñam ñamahaa tahan mooroomfu kikeen ga yibóníraa, fu tumin iñaa joffii. ²¹ Iñaa gënda, wérí en an kaa ñam koynoh, kaa an sangara ee kaa tum dara yiliis yaa ekan mooroomunfu ga kitum baakaa'. ²² Iñaa fu gëm ga loo iñaaamada, eemdohaari ga díkaantifu na Kooh. Ya yewinin múu', baa helci dalin ga iñcaa ya tumida. ²³ Bo' am ga helci an ya jomoo kiñam iñii yii, binaa ya ñamwanaa, ya tumin baakaa'. En ki'ena, tumeenaa taammbii na ngëm béeþ iñaa baakaa'.

15

Kikuliyuki' iñaa neþ mooroomfu

¹ Du bii du yëgísin ga ngëmiida, du jomin kikoruk buwii ngëmiigaba yëgíssiida ee du jomoo kidëwí' iñaa neþ garuu doj. ² Baa en béeþ garuu heelat kitum iñaa newin mooroomci ee jofin gari, doonaa yaama míñ kiwëñ kiyégís ga ngëmaagari. ³ En ki'ena, Kiristaanii mosoo kiheel iñaa neþpi. Iñii yii bíduunun ga Këyítfaa an: «Baseecaa buwaa baseeraadfa, fu Kooh, ca keenin ga dookkoo.»[◊] ⁴ Béeþ iñaa bínsee kudewaa ga Këyítfaadfa, bínsee kijégí'tuu doonaa wa yóodí'tuu kimúuñ ee wa

---

[◊] 15:3 15: 3 Malkat Kañcaa 69: 10.

daas keeñciigaruu bi dū míñ kilaak yaakaa' ga iñaa Këyítfaa wo'da. ⁵ Koohyii onohi kimúuñ ee daasi keeñcii buwiida onattúu kijúwoh yaa en béeþ na mooroomci fodaa Yéesu Kiristaa waa'kada. ⁶ Fodaama, béeþpúu dú bok koonaa kiinoo, dú yeeki, dú kañi Kooh, Paamudii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

Kiristaa hayi' yaawúu'cii na buwii enussii yaawúu'da

⁷ Yaa en ga béeþ tookat mooroomci fodaa daa Yéesu Kiristaa tookkúuda, doonaa buwii e' Kooh ndam. ⁸ En ki'enaa, iñii mi waa'túu kiwo'da wëri en an Kiristaanii tummba hafci súrga yaawúu'cii kiteebba an Kooh wo'oo, lëehíraa ya nís iñaa ya wo'da. Ya hayya kon kimëti' iñaa Kooh dígee bicaasambada. ⁹ Ya hayin ban doonaa buwii enussii yaawúu'da ndamu Kooh ga yérmaandaagari, fodaa këyítfaa wo' kada an: «Kéri tah, mi hay kiwo' fañ ga leeloo heetcii béeþca an fu Kooh ee mi hay kiyek kiyakkii teekiigaraa.»[⊗]

¹⁰ Bíduunun diliis ga Këyítfaa an:
«Heetcii béeþca, neblukat na heetii Kooh tanukða.»[⊗]

¹¹ Ya wo'issa diliis an:
«Béeþpúu, dú heetcii, ndamat Ha'mudii.
Buwii béeþba ndamatti.»

¹² Ísayíi, sëldíiga-Koohaa ban wo'in an:
«Hay kilaak baa límukan ga nílcaa Yesee.
Ya hay ki'en buurii heetcii béeþca,

[⊗] **15:9** 15: 9 Malkat 2 Samiyeel 22: 50; Kañcaa 18: 50. [⊗] **15:10**
15: 10 Malkat Kañcaa 117: 1.

ee ca tíkan yaakaa'ba gari.»*

¹³ Koohyii onohi yaakaa'da sóosírat keeñnjúu seb, ya onndúu jam wiméti' sék ndaga dú gëmin gari. Fodaama, keeñnjúu líif muut na yaakaa', waa meyoh ga doolaa Helaa yisela'í'ya.

Iñii tah Pool bínnda bu-Room këyítfii fiida

¹⁴ Mbokcii, mi ga kihaffoo mi ínohin an dú jofin lool, wéerinndoo dijófí' an dú ínohin tóoh kayohfii ee dú mínin kijégíroh wo'eenii Kooh. ¹⁵ Wo'eencii mi binndúuda, en laak bítin kikelohaa, dara tahhiika, hanaa kiwaa'túu kiníindís rek iñaa dú ínohin haat. Mi tumka ga iñii Kooh onndoo, ga kijofkiigari, ¹⁶ mi ennda súrga Yéesu Kiristaa ga d'uuuy bwuuii enussii yaawúu'da. Ya faanndaroo haŋ kitum lëgëy kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii, doonaa ga tumeenii Helii yisela'í'yii, bwuuii enussii yaawúu'da enu fodii sarahaa newin Kooh. ¹⁷ Kon waa mi yii ga yah Yéesu Kiristaa, mi safarin ga lëgëyii Kooh nakkoo kitumda. ¹⁸ Mi kaañoo kiwo' yen yiliis yaa enndii iñii Yéesu Kiristaa tum koorohha garooda. Ya kooroh garoo, kihaydoh bwuuii enndii yaawúu'da, ba taabuk Kooh: Iñaama ya tuminndi kooroh ga wo'eencii mi wo'ida na iñcii mi tumida. ¹⁹ Ya tumin kíntaan na mandarga ciyewin ee Helii yisela'í'yii teewohin dooliigari. Mi yéegalohin Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaada daa en béeb ga leeloo bwuuii, aboh ga teeraa Yéerúsaleem bi ga gohaa Ílírii. ²⁰ Mi mos kiwaa' kiyéegaloh

---

* ^{15:12} 15: 12 Yéesu abu fodii tapisee yen, pëelée yen. (Ísayíi 11: 10)

Hewhewii winéwí'wii ga dekatcaa buwaa en daama mosoo kikeloh loo Kiristaaniida. Mi waaréeríi kitawah yen ga dook lëgëy bibo' biliis. ²¹ Fodaama, mi deeñngii dara ga iñaa bídu ga Kéyítfaada an:

«Buwaa ken mosooba kiyéegal iñaa aaw gari hayussi kihot.

Ee buwaa mosoo kikeloh loocida hay ki'ínohu iñaa laakda.»

Iñii tah Pool waa' kika' Roomda

²² Kéri tah, waas ciyewin binaa mi waa'túu kihay kiwaak rekaa, mi hayoo. ²³ Diimada nak, lëgëyiigoo dii ga gohcii ciida leehin. Tíkiis tiyewin tee, taa helloo lík ga kihay kiwaakneerúu rek, ²⁴ ee mi waareeka binaa mi en na kiyah kúlkaa Espaañaa. Mi koo' dumanaa, mi warindúu kihot ee dú amdohhoo ga baawaama; keeñnjoo ban hay kisoos ga ki'en narúu juttut balaa mi paafaa. ²⁵ Wayee diima deñ, mi yah Yéerúsaleem kidímal buwaa Kooh enu daamada. ²⁶ Buwaa Kooh enu ga kúlkaa Maseduwaan na kaa Akayda[†] hídirihuunun hëelís kiwosoh buwaa Kooh enu ga Yéerúsaleem, laaksoo darada. ²⁷ Ba ga kihaffba, bërí halaat iñaama ee jofin ba dímal buwaama. Kooroh ga yaawúu'cii, Kooh barkeelin buwii enussii yaawúu'da, ba laasin ga ngëmii. Kon kerceencii enussii yaawúu'da jomuunun kiwa' kerceencii enu yaawúu'da ga alalciiigaþa. ²⁸ Kon binaa mi lëehí' kitum lëgëyiigoo, mi bay dímalaa aaw

---

[†] **15:26** 15: 26 Akay, iñaa goh wiýin ga kúlkaa Geres. Laakin jamaanaa Kúlkaa Geres e'seera teekaama (330-37 balaa Yéesu Kiristaa)

ga kerceencaa enu ga Yéerúsaleemsanaa, mi hay kika' kúlkaa Espaañ ee mi koorohan garúu duma. ²⁹ Mi ínohin an binaa mi hay garúunaa, Kiristaanii hayyúu kibarkeel lool ga iñaama. ³⁰ Mbokcii, du béeþpuu du gém ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu ee Helii yiselaí'yii tumin kiwaaroh ga díkaantiruu. Kon mi kíimmbúu dú amdohhoo ga kikím Kooh, ³¹ en danaa mi ka' kúlkaa Yúudéenaa, buwaa enu daama ee gémussii ga Kiristaaniida, sodalsooroo lool. Kímat Kooh doonaa dímalaa waama mi yah kibayi' buwaa Kooh enu ga Yéerúsaleemfa, ba tookwa. ³² Fodaama, neb Koohaa, mi hay kihay garúu na keeñ wisóosí', mi íikaruk jutuut ga duuyucúu. ³³ Mi kíim, Koohyii laak jamfa, ya enat narúu béeþpúu! Aameen.

16

Pool këñí'ta bu-Room

¹ Kon mi yii díŋkaanndúu Febe, mbokkerceennduu yibeti, ee en súrga ga jaangaa Kenkeree. ² Ya yum hay garúu, ee leenaa abatti bi jof ga teekii Ha'mudii fodaa daa bo'-Kooh jom ki'abuda. Amdohattí ban ga béeþ iñaa ya sooluk. En ki'enaa, ya amdohin bo' biyewin, bi ga mi yii yii sah. ³ Dú këñíri'too Pírisíl na Akilaas biyaabumgoo duma dí bok kilégéy ga teekii Yéesu Kiristaa. ⁴ Ba banak, ba karin bi ba waa'ta kitoon tumuunba ndaga mi. Mi yii gérëmба ga iñaama. Ee enndii mi haŋngoo don: béeþ jaangucii buwii enussii yaawúu'da gérëminba ban. ⁵ Mi yii këñí' ban buwii ga

jaangii hídírukohsi ga d'uuuy kaancaagaþa kikiim Koohdfa. Mi yii këñí' Epaynet, yii mi keeñukindfa: ya yérí deb kigém ga Kiristaanii ga gohaa Aasíi.

⁶ Mi yii këñí' Mérí ga: ya yaama, ya sodin lool garúudfa. ⁷ Mi yii këñí' þan bu-kaanndoo Andoroníkus na Yúnýaaas, ba bii mi bokee naba kilagu ga kasuda. Ga apotaa'cii, ba enin buwaa neþlohin buwii lool ee ba debpoo sah kigém ga Kiristaanii. ⁸ Mi yii këñí' Ampílyatus, yii mi keeñukindfa ga fíkii Ha'mudiida. ⁹ Mi yii këñí' Irbee yii dí bok nari kilégéy ga teekii Kiristaaniida, ya na Estakis yii mi keeñukindfa.

¹⁰ Mi yii këñí' Apeeles, yum teewohin bi matin sék ngëmaa ya laak ga Kiristaaniida. Mi yii këñí' þan bu-kaan Arístobil. ¹¹ Mi yii këñí' mbokkoo Herodíyoñ na þan bu-kaan Narsís, ba buu Ha'mudii. ¹² Mi yii këñí' þan Tirifeen ya na Tirifoos ee ba bok kilégéy ga teekii Ha'mudiida. Mi yii këñí' Persís, yum mi keeñukindfa. Ya þan ya sodin lool ga kilégéyi' Ha'mudii. ¹³ Mi yii këñí' Rifis, ya yum ya en súrga yiyaak ga Ha'mudiida, ya na eeci, ee en eemun garooda þan. ¹⁴ Mi yii këñí' Asinkirit, ya na Felegon na Ermes, Patorowaas, Ermas na béeþ mbok-kerceencaa enu naba daamada. ¹⁵ Mi yii këñí' Fílolok na Súlí, Nere na këmeeñkíci yibeti Olimpas na þan béeþ buwum Kooh enu naba daamada.

¹⁶ Këndohat ga díkaantirúu, dú mígínoh haf, kiteewoh an dú bérí bokoh. Buwii ga jaangucii Kiristaaniida béeþba bëyrohuununndúu këñí'.

Watukat kideeñ iñaa waas kercean nakoh

¹⁷ Dú mbokciigoo, mi kíimmbúu hen, leenaa watukat buwii heñoh kinís iñcum dú jégírudá ee fodaama ba haydohi kihégískoh ga duuyúcúu na kiye"úu ga waas wibóní". Kaa aaskohat na buwaama. ¹⁸ Buwaa manda, tumussii lëgëyii Kiristaanii Ha'mudiigaruu nakohdfa, ba tum iñiaa nebbä. Ba yahi buwii hen ee ba neb kúuw en fan kúum. Fodaama nak, ba dúki buwii hoorussii helda. ¹⁹ Dú ga kihaffúu nak, béeb ínohin an dú taabukin iñii Ha'mudiigaruu nakoh kitumdfa. Kon ínohat an keeñjoo soosin lool garúu. Wayee nak, mi waarin dú taam na hamham widóoyí' ga ki'ínoh iñaa jofin, dú tumiri ee dú aaskohoo na yibóní'. ²⁰ En d'anaa, Kooh yii onohi jamda, diimanaa ya napañsoh Seytaani ga fíldoo kotciigarúu, dú laak dooli ga c'ookci. Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu barkeelattúu.

²¹ Tímotée, yii taam naroo kilëgëydfa, yii këñí'túu ga, ya na buwii bokoh naroo enu diida: Lusiyus, Yaasoon na Sosipatoros.

²² Mi nak, Tertiyus, mi bídi' Pool këyítfii fii ee ga teekii Ha'mudii, mi yii këñí'túu ga. ²³ Gayus yii këñí'túu ga ban. Mi yii ennda ga kaanci, ee béeb bu-jaangii Yéesu haysi kikiim Kooh dii ga kaanci ban. Erasti, yii daak hëelisii teeriida ban yii këñí'túu ga, ya na mbokkuu Kartus. [²⁴ Yéesu, Ha'mudiigaruu barkeelattúu dú béeþpúu.]

Pool kañinja Kooh

[²⁵ Kon, d'u kañat Kooh. Ya yérí laak doolaa wëñannduu kibaat kiyégís ga ngëmiidfa. Ee iñaama yérí mi wo'i, mi en na kiyéegaloh

Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaadanaa. Kooroh ga Hewhewii winéwí'wiima, Kooh ínohlukohha béeb kúmpafaa ya daakee kuméeñí', ²⁶ ee diimada, ya teewohinfa faŋ. Fodaan daa Koohyii leehoo, nakoheekada, fa koorohha ga këyítcaa sëldíiga-Koohcii. Fodaama iñiaa daakkee yaama yéegalohuunun ga béeb heetcii, doonaa ba gëmwa, ba taabukwa. ²⁷ Ndam aawat ga Kooh, yií ya hanci don, ya laak hamhamdsá, kooroh ga Yéesu Kiristaa bi taa'! Aameen.]

**Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiiliimunkii
ki'askii**

**Noon: Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiiliimunkii
ki'askii New Testament**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Noon)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022
7c1cfb93-c4c9-5127-ac22-ecb23adca870